ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 179 (11777)
1968 оной августын 1, четверг
сэн 2 мүнгэн

ҮБЬЭ ХУРЯАЛГАДА—ҮРГЭН ДАЛАЙСА

Репортаж

ОНЬҺОН ТЕХНИКЫН ХҮСӨӨР

◆ Бэшүүрэй совхоздо үбһэ хуряалгын оньһожоруулагдаһан 3 бригада хүдэлнэ. ◆ Үдэр бүрн 1000 шахуу центнер үбһэн һурилэгдэнэ. Үсөөхэн хоногто 10 гара мянган центнер үбһэн сомогдоо.

...ЭРТЫН АЙЛНУУДАЙ тазаа... сулеэтэй, нюргаа үргэлөөд ...тон хомор, үйлсэ тудам-...хон-жэн шахуу, нишэ тиишээ ...э трактор, машинашье үсөөн. ...ргай, хүлтэйл гэхэ юумэмнай ...нэ, үбһэ руу ошонхой юм ...Аргатайл һаа, миин һуухаар ...байна. Бишье хүлэйнгөө ...а, иигэжэ ябахагүй һэм,—гэ...тулаһан, үндэр наһатай ...юундэшьеб зэмэтэй юумэ...д, урда зүг руу зааба.

...оо тээ баруун урагшаа ...нэлэнхы үргэн сабшалан ...рэтэ халуун ажал бусалжа ...Трактор, машинануудай хүсэ ...хүнхинөөн, косилкын тарша...тармуурнуудай хангираан ми...таһарнагүй. Эндэ арба га...ктор ябана. Нэгэ газарта эды ...трактор, машинануудай зэргэ ...байхыень харахада һүртэй, ...урмашахааршье байна. Хара...тар нилээд ехэ газарай үб...тэй хуу хуряагдаад, үндэр ...һүри ойро зуура бодошоно.

...ай Бэшүүрэй совхозой нэгэ...отделениин Санжа Содбоевой ...оньһожоруулагдаһан бригада ...үбһөө хуряажа байна гээшэ. ...Санжа Содбоев өөрөө нара, ...сайшаһан хүүртигтэй хүн ...аараа агрегадайнгаа хоо...улөө тухагүй түйлгэнэ. Тии...шье гайхалгүй. Эды олон тех...гүй хүдэлгэхэ, механиза...а хаһа сагтань захна зааба...э, хэрэгтэй болоо һаань, дары ...ёһотой ха юм. Тэнгэри баруун хойноһоо халагаараа лүнхыжэ харлаад, барбагар хара үүлэнүүдэй хөөрсэгэнэн, аяар саагуурхи хадын оройгөөр тооһоржо эхилхэдэ—бригадир ехэл һанаата болоно.

— Энээхэн бороо наашаа орогшо аа гү, һүришэд, тармууршадаа яаруулха болоол даа,—гээд тэрэ сабшалангай эгээ урда захада байһан агрегадууд тээшээ гүйлгэбэ.

ҺҮРИШЭД, ТАРМУУРШАД, баал суглуулагшад хэлэлтэшьегүй өөһэдөө баһал шадалаараа яаража, ойро зуурашье амарха сулөөгүй хүдэлжэ байна.

Тракториснар М. Ахметов, П. Ахметунов, Б. Будаев гэгшэд сабшаһан үбһэ 14 метр үргэнтэй тармуураар тармана. Нэгэ ябаад тарахадаа нилээд үргэн газарай үбһэ хоітүй сэбэр болгоод ошоно.

— Тармууршадта ажалайнь түлөөһые суглуулжа абаһан үбһэнэйнь хэмжээгээр үгэдэгбди. Тиимэһээ тэдэнэр ехэл газарай ногоо суглуулхые оролдоногүй, харин торитойл үбһэ тармажа абахын түлөө тэмсэнэ, нэгэ тазартаа гурба-дурбэ дахин ябажа тармаха баатай болоно. Эдэнэр үдэртөө тус тустаа 250 центнер үбһэ тармаха даабаритай аад, 300 центнер тармадаг,—гэжэ бригадир С. Содбоев хэлэбэ.

Эндэһээ холо бэшэхэнэ тракторист Назар Петров оньһон түхеэрэлгээр үбһэ һурилжэ байна. Тармаһан баалнуудые тусхай нагшуургатай дүрбэн «Беларусь» трактор нэгэ захаһаань хумин түлхижэ, томо бухал болгоод, һүриин хажууда шэрэжэ асаржархиһоор дахин һөөргөө гүйлгэнэ. Тэдэ тракторнуудые Юрий Антилоев, Василий Кузьмин, Бата Дугаров, Анатолий Разуваев гэгшэд жолоодоно. Иимэ нагшуургатай агрегат бүхэн үдэрэй 50 центнер үбһэ зөөхэ даабаритай аад, үнэндөө тус тустаа 60—65 центнер үбһэ шэрэдэг. Асарһан бухалнуудыень Назар Петров оньһон түхеэрэлгээрээ тэрэ зандань үргэжэ, һүриин оройдо гаргаад, нахитад гэтэр табижархина.

— Эй, хүбүүд! Ярагты, борооһоо урид һүриеэ дүүргэе,—гэжэ нүгөөдүүлээ шамдуулха юм.

Һүришье нэмэжэл байна, хараһаар байтар өөдөө 3—4 метр үндэр болошоно. Тэрээн дээрэ луговод Иннокентий Титов Дмитрий хүбүүнтэеэ нюруулжа, һахы һалаг хүдэлнэд.

— Гараар һүрилхэ болоо һаа, сомоо заяандаашье иимэ үндэр болгохогүйш. Теэд һүри үндэрөөр, ехээр лэ хэхэдэ үбһэн хура бороодо гутахагүй ха юм,—гэжэ луговод И. Титов хэлэнэ.

— Хахад үдэр хүрэхэгүй соо энэ 150 центнерэй һүри бодхообобди. Бороогой ороогүй һаань, үдэшэ болотор үшөө хоёр иимэ һүри хэхэбди,—гэнэ тракторист Н. Петров.

— Хэды шэнээн үбһэ һүрилөөбта?—гээд асуубабди.

— Арбан хоног соо 3 мянган центнер үбһэн сомогдоо,—гэжэ бригадир Санжа Содбоев хэлэбэ.

ЭДЭЭНҺЭЭ ТЭЭ саана баалтай үбһэ суглуулан, тусгаар тюк болгожо байһан агрегадта ошобобди. Тракторист Афанасий Фалилеев «ПП-1,6» түхэлэй тусхай пресс-подборщигоор зохидхоноор тармаһан баал дахаад, аалихан ябана. Агрегадай хойноһоо нэгэ хэды болоод лэ тэбхытэр уятдаһан, шангаар нягтаруулан дараһан үбһэнэй тюк монсогод гээд унана.

— Бидэ түрүшынхеэ сабшаһан үбһэ иигэжэ тюк болгожо байнабди. Нэгэдэхеэр, иигэхэдэ үбһэн түргэн хуряагдана. Хоёрдохёор, үбһэнэй гээлтэ һураггүй бага болоно. Жэшээнь, энэ үбһые тармаад баал болгожо, тэрэнээ нагшуургаар шэрэжэ һүридэ абаашаха, сомохын орондо, харин мүнөө нэгэ ябадалда үбһэн багсалагдажа, шабын түмэрөөр шангаар боогдоно. Эдэ тюгүүдые үргөөд хаанашье абаашахада һогообор үбһэн гээгдэхэгүй, халтад гэхэдэа бороодошье норохогүй байна бшуу. Иигэжэ тюк болгогдоһон үбһэ үбэлдөө үхэр малда хубааха, зөөхэдэ ехэл амар. Юуб гэхэдэ, миил сомоһон үбһэнэй һүри үбэл задалха гээшэ хүшэр ажал гэжэ хэндэшье мэдээжэ. Харин тюгүүдые дээрэ дээрэһээнь ябталаадхихада, һүүлдэнь задалаад абаашахадашье хүнгэн, һогооборшье үбһэн гээгдэхэгүйл. Ябталһан тюгүүдэйнгээ бороодо норохогүйнь тула миил юрын һүридэл адляар дээрэһээнь үбһөөр нюруулан хушанабди. Мүнөө бүхыдөө арбан үдэр соо 1500 центнер үбһэн тюк болгогдожо һүрилэгдөө;—гээд бригадир С. Содбоев хөөрэнэ.

Нэгэ пресс-подборщик үдэртөө 150—200 центнер үбһэ багсалан боожо, 750 хүрэтэр тюк хэнэ. Тюк бүхэниинь 25—33 килограмм болодог. Энээниие үбһэ миил бухаллаад һүрилһэнтэй жэшэхэ болоо һаа, тон ехэ саг, ажал алмагдана, хэдэн машина, трактор, хүнүүдэй хэхэ юумые нэгэл тракторист бүтээнэ ха юм.

ЭШҮҮРЭЙ СОВХОЗДО энээнһээ гадна, Новостретинкын, Дабаатын отделенинүүдтэ үшөө хоёр иимэ оньһожоруулагдаһан бригада бии. Үбһэ хуряалга дээрэ машина техникэ үргэнөөр хэрэглээд байхада, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлжэ, бүхы хүдэлмэри түргэн бүтээгдэхэһээ гадна, гаргашань бага болоно, үбһэнэй өөрынь үнэ сэн хямдарна. Жэшээлхэдэ, нёдондо тус ажахыда гараар, морёор сабшажа, хуряажа абаһан үбһэнэй центнерэй өөрынь үнэ сэн 2 түхэриг 50 мүнгэтэ болоһон һаа, оньһожоруулагдаһан бригадын бэлэдхэһэн үбһэнэй центнерынь 1 түхэриг 87 мүнгэтэ байгаа. Харин ондоо тээ холо ошожо бэлэдхэһэн үбһэнэйнь центнерэй өөрынь үнэ сэн аяар 8 түхэригтэ болоо һэн.

— Мүнөө жэлдэ ондоо тээшээ ошохогүй, эндэхи сабшалангайнгаа ногоо хуу сабшажа абаха зорилготойбди. Оролдоһоноймнай ашаар ногооншье муу бэшээр ургаа. Бүхы 2157 га сабшалангайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 15 центнер үбһэ заабол абахабди. Тиигэбэлнай үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ арба мянган центнеэрээр ехэ гэхэ гү, али хамта 32,5 мянган центнер үбһэн лаб абтаха байна. Харыт даа, энэ сабшаланда урда жэлынь шэбхэ гаргаад, үнтэрэгшэ хабартаа аммиагай үһа оруулаа һэмди. Эндэ гектарай 45—50 центнер үбһэн сохом гараха,—гэжэ совхозой агроном-мелиоратор Бимба Дымбрылов хэлээд, хүнэй хүзүүндэ хүрэмэ үндэр хяаг ногоотой, үргэлжэ шара сэсэгтэй пэгшэгэр үдхэн хүсы үбһэтэй сабшалан тээшэ заана.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус совхозой үбһэшэд Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозойхидой жэшээгээр социалис мүрысөөндэ оролсожо, августын 15 болотор үбһэ хуряалгаяа дүүргэхэ, ниитынгээ малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ тэжэ бүхы арга боломжо, хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлнэ.

М. НАМЖИЛОВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Үбһэн иигэжэ тусхай пресс-подборщигоор багсалагдан уягдажа тюк болоод, агрегадай хойноһоо унана. 2. Бэлэн болоһон үбһэнэй тюгүүдые иигэжэ ехээр ябталан һүрилөөд, дээрэһээнь миил үбһөөр нюруулан хушадаг юм. Саада таладань бэлэн болгогдоһон һүринүүд харагдана.

АВТОРАЙ фото.

ҮҮСХЭЛ ҺАЙШААГДАА

...лиин һайхан Яруунa нютагай ...дээри, сабшалангай ургаса мү...малдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ ... Нуга, жалгануудай үбдэгсөө ...соо үхэр мал үдэр һүнигүй ...бэлшэнэ. Колхоз, совхозуу...һаалишад «сагаан эдеэгээ» ...рүүлнэ. Урда хүбшын Мүхэйн ...й һудалнуудһаа эхилээд, Мар...талын малай буусанууд хүрэ... Нарһатын совхозой нэгэдэхи ...лениин үбһэшэд звено звено...о таһаранхай. Эдэ үбһэшэдтэ ...э ошохо гээшэ тиимэшье ...хэрэг бэшэ юм.

...овхозой пропагандистнар, аги...ронууд заатагүй тэдэнэртэй ...аха, һүүлшын һонинуудые ...ожэ үгэдэг, ажалай эмхидхэ...асуудалнуудыешье шиидхэлсэдэг заншалтай. Һүүлэй үедэ звенонууд дээгүүр ябаһан агитаторнууд үбһэшэдтэ элдэб һонинуудые асараа. Үбһэ тэжээлээ хаһа сагтань, эрхим шанартайгаар хуряажа абаха асуудалаар Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй республикын колхоз, совхозуудай ажалшадта хандаһан нэмэл бэшэгтэй совхозойнгоо үбһэшэдые танилсуулна. Мүн 1968 ондо үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадаһан хүдэлмэришэдэй ажалай түлөөһэн, материальна талаар урмашуулгын жэшээтэ гурим тухай агитаторнууд үбһэшэдтэ ойлгуулжа үгэнэ. Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхын түлөө социалис мүрысөө эмхидхэнэ.

Марсатын зүүн захын үбһэ ногоо хуряажа байһан 7 хүнһөө бүридэһэн Б-Д. Цыденовэй хүтэлбэрилдэг звенодо ошожо ерэһэн отделениин эрхим пропагандистнарай нэгэн Ц-Ж. Ширабон иигэжэ хөөрэнэ:

—Августын гаратар 100 центнерһээ бага бэшэ үбһэ абахын түлөө шармайн ажаллажа байһан Буда-Доржо Цыденовэй звено Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозойхидой нэмэл бэшэг һонирхон уншажа, үүсхэлынь һайшаан дэмжээ. 580 эхэ хони харууһалжа, зуунһаа 89 хурьга абаһан энэ хонишоной хүтэлбэрилдэг звеногойхид үбһэ бэлэдхэхэ 1968 онойнгоо түсэб 125 процент дүүргэхэ гэһэн үндэр уялга абаа.

Х. ЦЫДЕНОВА.

ДЭМЖЭГДЭБЭ

Мүнөө зун совхозоймнай ажалшад ниитынгээ адууһа малда 42 000 центнер үбһэ тэжээл бэлдэхэ гэжэ шиидээд, үбһэ хуряалгадаа эмхитэйгээр ороһон юм. Ажахы доторнай мүнөө 280 хүн 21 звено боложо хамтаран, үбһэ хуряалгада хабаадана. Үбһэшэднай июль һарын хори болотор 1300 центнер тэжээл бэлдэхээр хараалһан байгаа. Тэдэнэр энэ хараа түсэбөө амжалтатай бэелүүлээ. Июлиин хориной мэдээгээр совхоз дотор хамта 4000 гаран центнер үбһэн бэлдэгдээд байнхай.

Үбһэшэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Хүшэгөөрэй Балжин Аюшеевэй, Намаагай—Додбо Дугдановай, Баяндайн—Мэжэд Дашиевай хүтэлбэрилдэг звенонууд түрүүлжэ гаранхай. Эдэ звенонууд түд бүридөө 600—500 центнер үбһэ бэлдээ.

Иигэһээр совхозоймнай сабшалан дээрэ үбһэ хуряаха табан звено гараханьн. Тиихэдэ тэжээл бэлэдхэлгэ бүри урагшатай ябаха.

Ажахы доторнай мүн силос даралга эхилээ. Мүнөө 200 гаран тонно силос бэлдэгдээд байна.

Үбһэшэднай Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй һайшаалтай үүсхэлые бүримүһэн дэмжэбэ.

С. ЦЫБИКОВ,
Дэрээнэй совхозой директор.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОГОЙ, КПЧ-гэй ЦК-гай ПРЕЗИДИУМЭЙ ХООРОНДО БОЛОҺОН УУЛЗАЛГА

Энэ оной июлиин 29-дэ Тиссэ мүрэн дээрэхи Чиернэ гэжэ городто КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ба КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй хоорондо уулзалга боложо эхилээ.

КПСС-эй талаһаа энэ уулзалгада: КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд—Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Е. Шелест, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд—П. Н. Демичев, П. М. Машеров, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар К. Ф. Катушев, Б. Н. Пономарев гэгшэд хабаадана.

КПЧ-гэй талаһаа — КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Дубчек, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүд—Ф. Барбирек, В. Биляк, О. Черник, Д. Кольдер, Ф. Кригель, Я. Пиллер, Э. Риго, Й. Смрковский, И. Шпачек, О. Швестка; КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидадууд—А. Капек, Й. Ленарт, Б. Шимон, Центральна хиналта-шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ М. Якеш гэгшэд хабаадана.

Чехословакиин талаһаа Чехословакиин Социалис Республикын президент Л. Свобода уулзалгада хабаадалсана.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй хоорондо июлиин 29-нэй понедельнигтэ болоһон хэлсээнэй үедэ үгэ хэлэһэн хүнүүд өөһэд өөһэдынгөө хараа бодолнуудые мэдээсээ.

* * *

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой хоорондын хэлсээн понедельнигтэ үдэшэ орой болотор үргэлжэлөө.

Энэ хэлсээгээ июлиин 30-най вторнигой үглөөгүүр үргэлжэлүүлхэ гэжэ хоёр делегаци зүблэрһэн байна.

УУЛЗАЛГА ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумтэй КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой уулзалга июлиин 30-да Тиссэ мүрэн дээрэхи Чиернэ хотодо залан сэхэ нүхэд ёһоной оршон байдалда боложо үргэлжэлбэ. Уузалгада хабаадагшад —КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүд үгэ хэлээ.

ҺҮҮЛЭЙ ҺОНИН

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ БАЯСХАЛАН

ХАНОЙ. (ТАСС). «Нян зан» газетэ уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ Советскэ Союзай Коммунис партиин дүүргэдэг үүргэ, удха шанар тухай статья июлиин 30-да тунхаглаа.

«Советскэ Союзай Коммунис парти уласхоорондын угаа ехэ удха шанартай олон илалтануудые түйлаһан байна, — гэжэ тэрэ статья доторнь хэлэгдэнэ.—Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ Советскэ Союзай агууехэ илалта түйлаһанай һүүлээр социализм нэгэ оронoй оршомһоо гаража, дэлхэйн байгуулалта болонхой. Социализмын илалта түгэс туг гансашье зүүн зүгтэ бэшэ, мүн баруун зүгтэ далбан мандана».

КПСС-эй илалтануул Вьетнамай революцида саглашагүй ехэ удха шанартай байгаа, гэхэтэй хамта Японой милитаристнуудые Советскэ Союзай бута сохиһон ушар августын революциие амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргээ һэн гэжэ газетэ бэшэнэ.

Вьетнам арадай революционно тэмсэлые Советскэ Союз хододоо дэмжэдэг байһан, дэмжэжэ байна гэжэ «Нян зан» газетэ тэмдэглээд, Советскэ Союзай Коммунис партида, правительство болон арад зондо халуун амаршалгын, үнэн зүрхэнэй баяр баясхалангай үгэнүүдтэйгээр Вьетнамай коммунистнуудай, хүдэлмэришэн ангиин, улад зоной зүгһөө хандана.

„КОСМОС-234 НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ"

ТАСС-ай мэдээсэл

Дэлхэйе тойрон ниидэхэ «Космос-234» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон 1968 оной июлиин 30-да Советскэ Союзһаа дэгдээгдээ.

„Буряад үнэн", „Правда Бурятии" газетэнүүдэй, „Байгал" журналай дурасхаалта шанда хүртэхын түлөө

МҮНӨӨ ХЭН ТҮРҮҮЛЖЭ ЯБАНАБ?

1968 ондо республикын хонишодой дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэе гэһэн дурадхалтай Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын ахалагша хонишон Цырендоржи Гемниндармаевай бэшэгэй байгша оной март соо республикын газетэнүүдтэ толилогдоһониинь мэдээжэ.

«Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй, «Байгал» журналай редколлегинүүд хонишоной үүсхэл дэмжээд, хонин ажалдаа ехэ амжалта түйлахын түлөө хонишодой бригаднуудай республиканска мүрысөө соносхоһон байгаа. Республикын газетэнүүдэй, «Байгал» журналай үүсхэлые партиин областной комитет дэмжээ һэн.

Хонишодой бригаднуудай мүрысөөнэй гол зорилгонь—хонидой тоо толгой олошоруулха, нооһо, мяханайнь шанарые һайжаруулха тэмсэлдэ шадаал һаа олон хонишодые хабаадуулха гэһэн байна. Мүрысөөндэ илагшадые урмашуулхын тула «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй, «Байгал» журналай Хүндэлэлэй грамотанууд болон медальнууд, дурасхаалта шагнал тогтоохо гэжэ шиидхэгдээ бэлэй.

Түрүүшын үдэрһөө хонишодой мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ. Үбэлэй түл абалгын һүүлээр социалис мүрысөөндэ хонишодой 30 гаран бригада шалгаран гараад байһан.

Мүнөө үедэ гол абалгаар, тэрэниие түлжүүлгээр, мүн нооһо ехээр абалгаар мүрысөөнэй түрүүшын дүн гаргаха саг ерээ. 100 хонин бүриһөө эгээн олон хурьга абажа, тэдэнээ эхэһээнь һалгааха хүрэтэрөө эгээл томонууд болгожо шадаһан хонишодой бригаднууд шан, шагнал абаха эрхэтэй байна. Хонин бүриһөө республика доторoo эгээн ехэ нооһо хайшалжа абаһан хонишодой бригаднууд мүн лэ шагналда хүртэхэ юм.

Мүрысөөндэ илаһан бригаднуудта иимэ шан үгтэхөөр хараалагданхай:

1-дэхи шан—телевизор гү, али радиоприёмник; 2-дохи шан—магнитофон; 3-дахи шан — транзистор.

Мүрысөөнэй гуримай ёһоор, «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй, «Байгал» журналай шанда хүртэхэ кандидадуудые КПСС-эй райкомууд, аймгүйсэдкомууд, хүдөө ажахын үйлэдбэриин управленинүүд, совхозуудай директинүүд болон колхозуудай правленинүүд, ажахынуудай парткомууд, комсомолой комитедүүд, рабочкомууд, аймагай газетэнүүдэй редакцинууд дурадхаха эрхэтэй.

Хонишодой бригаднуудай мүрысөөнэй түрүүшын дүн августын 10-да гаргагдаха.

ТҮМЭР ЗАМШАДАЙ БУХЭСОЮЗНА ҮДЭРЫЕ УГТУУЛАН

Улаан-Үдэ станциин коллектив өөрынгөө һайндэрые ажалай бэ...р угтана. Эдэнэр II кварталайнгаа түсэбые үлүүлэн дүүргэ... Зам харилсаанай министерствын, түмэр замшадай профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугта, 1-дэхи мүнгэн шанда хүртөө. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: станциин эрхим дежурна Григорий Иванович Теле...ражалдаа.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Бүхэдэлхэйн IX фестиваль дээрэ

ХАНИ БАРИСААНАЙ ТУГ ДАЛБАНА

Залуушуулай ба студентнэрэй бүхэдэлхэйн IX фестивалиин һүлдэ тэмдэг бологшо табан үнгын романтика сэсэг эндэ турбадахи хоногтоо һалбаржа байна. Түхэреэн сүүдхэ соо үүр хираанһаа үүр хираан болотор гэхээр—Софи хото дуутай шуутай: митингнүүд, концертнүүд, олоной дабшалганууд, спортивна уулзалганууд болоно. Олон миллион хүнүүдэй анхарал татажа байнхай. Табан түбиһөө ерэһэн эдиршүүл дайе сарахын, арадуудайнгаа сүлөөтэ, зол жаргалта байдал хамгаалхын тула нягтаад жагсан бодохоор эрид шиидэнхэй байһанаа һүр жабхалантайгаар элирхэйлэн харуулна. Демократическа залуушуулай интернациональна нэгэдэлэй фронтын лини мүнөө энээгүүр гарана.

Фестивалиин гурбадахи үдэрэй — июлиин 30-най программа дотор ямар шухала юумэн хараалагданхай байгааб? Хамаг юумэнь шухала, һонирхолтой, гайхамшаг!

Софиин университедэй аудиторинууд дотор дискуссинууд боложо эхилээ. Залуушуулай сэдьхэлые юун доһолгоноб, эдэнэр ямар эрмэлзэлтэй, ямар хүсэлэнтэй байнаб? Тэмсэжэ байгаа Вьетнамтай һаналаа нэгэдэхые, Европодо аюулгүй байдал хангахые, Дүтын Зүүн зүгтэ Израилиин зэзрхэг түримхэй ябуулгаар үүдхэгдэһэн зүриилдөө хёморөө гуримшуулан шиидхэхые, буу зэбсэг хуряалгын асуудал шиидхэхые түбхын түрүүн хүсэнэ. Энээн тухай «Уласхоорондын политикын талаар хуралдаан» дээрэ Азиин ба Африкын арадуудай һаналаа нэгэдэхэ эмхиин саг үргэлжын секретариадай генеральна секретарь Юсеф Эс-Сибаи, эб найрамдалай түлөө уласхоорондын хүдэлөөнэй мэдээжэ ажал ябуулагша, фестивалиин хүндэтэ айлшан Изабелла Блюм, Египедэй араб социалис залуушуулай холбооной нэгэдэхи секретарь Муфид Шахаб гэгшэд хэлээ.

«Социализм ба капитализм» тэһэн семинарта олон хүн хабаадана.

Фестиваль дээрэ эрдэм наукын асуудалнуудаар дискусси хэхэ трибуна нээгдээ.

Бүхы дискуссинуудта совет делегадуул эдэбхитэйгээр хабаадана. Манай залуу эрдэмтэ, Ленинскэ шангай лауреат Юрий Журавлевой хэлэһэн үгэ ехэ һонирхол үүсхэбэ.

Фестивалиин бүхы хэмжээ ябуулгануудта хабаадахын тула 15 мянга шахуу час хэрэгтэй болохо гэжэ тоолон гаргаһан байна. Хаа хаанагүй ошожо яагаад үрдихэ гээшэб? Искусствада дуратайшуул хэдэн зуугаад эдир бэлигтэнтэй—уран һайханай конкурснуудта хабаадагшадтай гансал танилсаха һайн арга боломжою фестивалиин гурбадахи үдэр хүртөө. Тиимэ II конкурсын — хүгжэмшэдэй, дуушадай, хатаршадай уран бэлигэй мүрысөөнүүд болобо. «Болгария» гэжэ концертнэ зал соо уласхоорондын конкурснуудые нээлгэндэ искусствын алдарта мастернууд ерээ.

Совет делегациин «Соёлой центрт» ошобобди. Энэмнай фестивалиин нээгдэхэһээ бүри урид ехэ һонирхол үүсхэдэг газар болоһон байба.

Совет «Соёлой центр» элдэб һонинуудые тунхаглаха өөрын хроникотой. Фестивалиин хүндэтэ айлшан, космонавт Алексей Леонов эндэ олон түмэнэй хараһаар байтар замбуулиниие шэнжэлэлгэ тухай зурат зураба. Гроссмейстер Василий Смыслов нэгэн доро 32 хюлгэ дээрэ наадажа, 9 партида илаһан, 2-тоньлэ — болгар шатаршадта шүүгдэһэн байна. Дискуссиин залнууд, хүгжэмэй салон, ородой суута «Балалайка» гэжэ сайлалгын газар нээгдээ. Эндэ самовар соо шанагдаһан сай садатараа уужа, амтатай шабгадаг пряник эдижэ болохо юм.

Июлиин 30-най үдэшэ Софиин фестивальда хабаадагшад эрхэ сүлөөгөө хамгаалан, империализмтай тулалдажа байгаа оронуудай түлөөлэгшэдые альгаа ташан амаршалба. Анголын, Мозамбигай, «Португальска» Гвинейн, Ногоон Хушуун гэдэг аралнуудай, Урда Родезиин, Баруун Урда, Урда Африкын арадуудтай һаналаа нэгэдэн талархалгын үдэшэ үнгэрэгдөө. Ондоо митингдэ хабаадагшад Лаосые хамгаалгада зорюулагдаһан үгэнүүдые хэлээ.

Фестивалиин гурбадахи үдэрэй уран һайханай программа угаа баян байгаа — эндэхи эрхим театрнууд, соёлой ордонуудта национальна, уласхоорондын 30 гаран концерт харуулагдаа. Болгариин телевиденеэр дамжуулан харуулагдаһан СССР-эй делегациин концерт энэ үдэрэй гол һонин болоһон байна.

Д. БОЧАРОВ,
И. ВЕКСЛЕР,
В. ЧАНТКРИЧ,
В. ЧУКПЕЕВ,
И. ДОБРОТИНА,
ТАСС-ай тусхай корр-нууд.

ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойдо

ТЭМСЭЛ СООГУУР БЭХИЖЭҺЭН ЭРШЭТЭ ХҮСЭН

СЭЛГЕЭ ОРОНГЫН СЭНГЭЛИГТЭ

1924 ондо Дээдэ-Үдын уездэ хамаатай Оронгын хушуунай Доодо-Оронгын сомондо 350-яад урхэтэ айлые нэгэдүүлдэг арбан гурбан буряад хотон тоологдодог юм hэн. Бүхы хүн зонойнь социальна бүридэлые хаража үзэбэл имэ байгаа: гурбан процентнь— кулагууд, душэн табан процентнь — дунда шадалтайшуул. Батраагууд болон үгытэйшүүл—табин хоёр процент.

Агууехэ Октябриин социалис революциин урда тээ соёл болбосоролой нэгэшье гуламта үгы hэн. Имагтал 1918 оной ноябрь соо эгээл түрүүшынхеэ эхин hургуули нээгдэhэн юм. Оронгынхидай ойлдоол 2—3 процентнь үзэг бэшэгтэй байhан юм.

Шэнэ сагай, шэнэ засагай нүлөөн Оронгодо дэлгэржэ, нютагай залуушуул комсомол тээшэ татагдаhаниинь гайхалгүй. Теэд манай нютагта шэдитэ модоор зангажархихада комсомол мүндэлшөө бэшэ, нилээхэн ехэ тэмсэл соогуур бии болоо.

Октябриин революциин hүүлээр нютагай хасагууд революционно консервативна хоёр можо болон хубааржа, түйлай ехээр гардалдаhан юм. Революционно можыень Буда Кишиктуев толгойлоо. Тэрэнэй үри саданар мүнөө коммунизм байгуулха тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадажа ябана. Тиихэдэ хасагуудай консервативна можые Совет засагта үсэдөөр эсэргүүсэгшэ Эрдэни Убугунов ударидаа.

1918 ондо консерваторнууд нилээд ехэ hүйд татаhан байха. 1919 ондо Эрдэни Убугуновай хүбүүн—Даша Убугунов гэгшэ сагаантанай отряд эмхидхээ hэн. Бандидуудhаа бүридэhэн тэрэ отрядаа Даша Убугунов «бэеэ хамгаалха бүлэг» гэжэ нэрлэhэн юм. Теэд тэрэ отрядай толгойгоо ургэжэ үрдеэдүйдэнь улаан партизанууд низалжа, эмхидхэгшыень барлад, революционно трибуналаар сүүдлэhэн юм даа...

Оронгодо шэнэ юумэндэ эсэргүүсэгшэдэй үшөө нэгэ үүр бии hэн. Тэрэ үүр—табан зуугаад ламанартай Янгаажанай дасан байhан. Хоёр зуугаад жэлэй туршада хүн зониие мунхаруулан, будын шажанай «нангин» суртал номножо байhан түүхэтэй.

Ламанар, кулагууд, буруу үзэлтэй хасагууд болон элдэб эсын этэгээдүүд хорото удха шанартай hурат зэрэб тараадаг, Совет засатта эсэргүүсэhэн идхалга зоной дунда ябуулдаг байгаа.

Газарай хубаари, дасангай газарhые зоной болголго, үгытэйшүүлэй, эхэнэрнүүдэй, залуушуулай дунда хүдэлмэри эмхидхэлгэ бусад хубисхалта хэмжээнүүд ангиин дайсадай зүгhөө айхабтар эсэргүүсэлтэдэ ородог бэлэй. Үнгэрхэдөө нютагай эдэбхитэдтэ доботолдогшье ушар болодог hэн. Тиин Дээдэ-Оронгодо эмхидхэгдэhэн хамтын ажалай хүтэлбэрилэгшэ («Олзон туяа» гэжэ артель тухай хэлэгдэнэ), комсомолой гэшүүн В. Цыбикжапов хорото муухайгаар алуулhан юм.

Эдэ бүгэдые юундэ дурданабши гэхэдэ, ямар хатуу шэрүүн үедэ манай нютагай түрүүшын комсомолшууд хүдэлөө hэм гэжэ харуулхаяа хүсэнэб. Хорин дүрбэн оной hүүл багаар арба нэгэн хүнhөө бүридэжэ бии болоhон комсомолой ячейкын хэhэн, бүтээhэн юумые тооложо барахаар бэшэ.

Имагтал комсомолшуудай бага бэшэ оролдолгоор, зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри эсэшэгүйгөөр ябуулhанай ашаар сэлгеэн Оронго нютагта хойно хойноhоо коммунанууд эмхидхэгдээ. 1929 оной эхеэр манда «Соёл», Гильбэртэ «Үнэн» гэжэ коммунанууд бии болобо.

Гушаад онуудаар «Улаан одон», «Улаан Гуран», «Культура», «Улаан Янгаажан» гэжэ хамтын ажалнууд эмхидхэгдээ.

Манай коммунын эгээл түрүүшын зөөриие тоолобол: душэн табан морин, 147 үхэр, 273 хонин, гурбан гахай, арбан хоёр анзаhан, үбhэнэй хоёр машина, нэгэ жатка, хоёр морин тармуур. Эгээл түрүүн наян гектар газарта хабарай тариша хэгдэhэн юм.

1930 оной мартын 17-до «Үнэн» «Соёл» хоёр хамтаржа, «Улаан Оронго» гэжэ нэрэ абаа. 1933 ондо «Улаан Оронго» коммуна болижо, хүдөө ажахын артель гэгдэhэн.

Үшөө саашань дурдан хэлэбэл имэ: 1939 ондо колхозникуудай өөhэдынь үүсхэлээр душэн табан урхэтэ айлтай «Улаан Одон», далан дүрбэн урхэтэhөө бүридэhэн «Улаан Гуран» (Гуранай Эбэр гэжэ хадын нэрэhээ унгитай юм), гушан гурбан айлтай «Улаан Янгаажан» гэжэ артельнүүд «Улаан Оронготой» ниилэжэ нэгэ колхоз болоо. 1940 ондо тэрээнтэй «Культура» гэжэ артель нэгэдэбэ (жаран хоёр урхэтэ айл). Тиигэжэ «Улаан Оронго» колхоз республика соогоо томохон ажахынуудай нэгэн болобо.

1940 ондо колхоз 10.046 толгой малтай, 2203 гектар тариаланай газартай байгаа. Колхозникуудгаа ажалта удэртэнь дүрбэнhөө зургаан килограмм хүрэтэр орооhо, үшөө мүнгэ хубаадаг болоод байтарнь дайн эхилээ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда «Улаан Оронгоhоо» 277 хүн хабаадажа, тэдэнэй зуун душоедынь түрэл арадайнгаа, түрэhэн дайдынгаа түлөө амин наhаа үгэжэ, гэрэлтэ hайхан нэрээ нютагайхидайнгаа зүрхэндэ мүнхэлөө. Тэдэнэй олониинь комсомолой гэшүүд гү, али комсомолой зэргэдэ ябажа, коммунис хүмүүжүүлгын hургуули гараhан зон бэлэй. Бусажа ерээшэдэй хори юhэниинь дайшалхы орденуудаар, 137 хүн дайшалхы медальнуудаар шагнагданхай.

Дайнай үе соо нютагтаа үлэжэ, баатар ажалай шэн зориг гаргаhандаа, 1941—1945 онуудта «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ габьяата ажал хэhэнэй түлөө» гэжэ медаляар 253 хүн шагнагдаа юм.

Дайнай хойто жэлнүүдтэшье «Улаан Оронгын» комсомолшууд, тэрэнэй гэшүүд байhан ажалшад Коммунис партиингаа уряагаар, hэшхэлэйнгээ hайхан уряагаар шударгы ажаллажа, горитой амжалта түйлаа, түйлана. Үшөө ехэ амжалта түйлахашье байха.

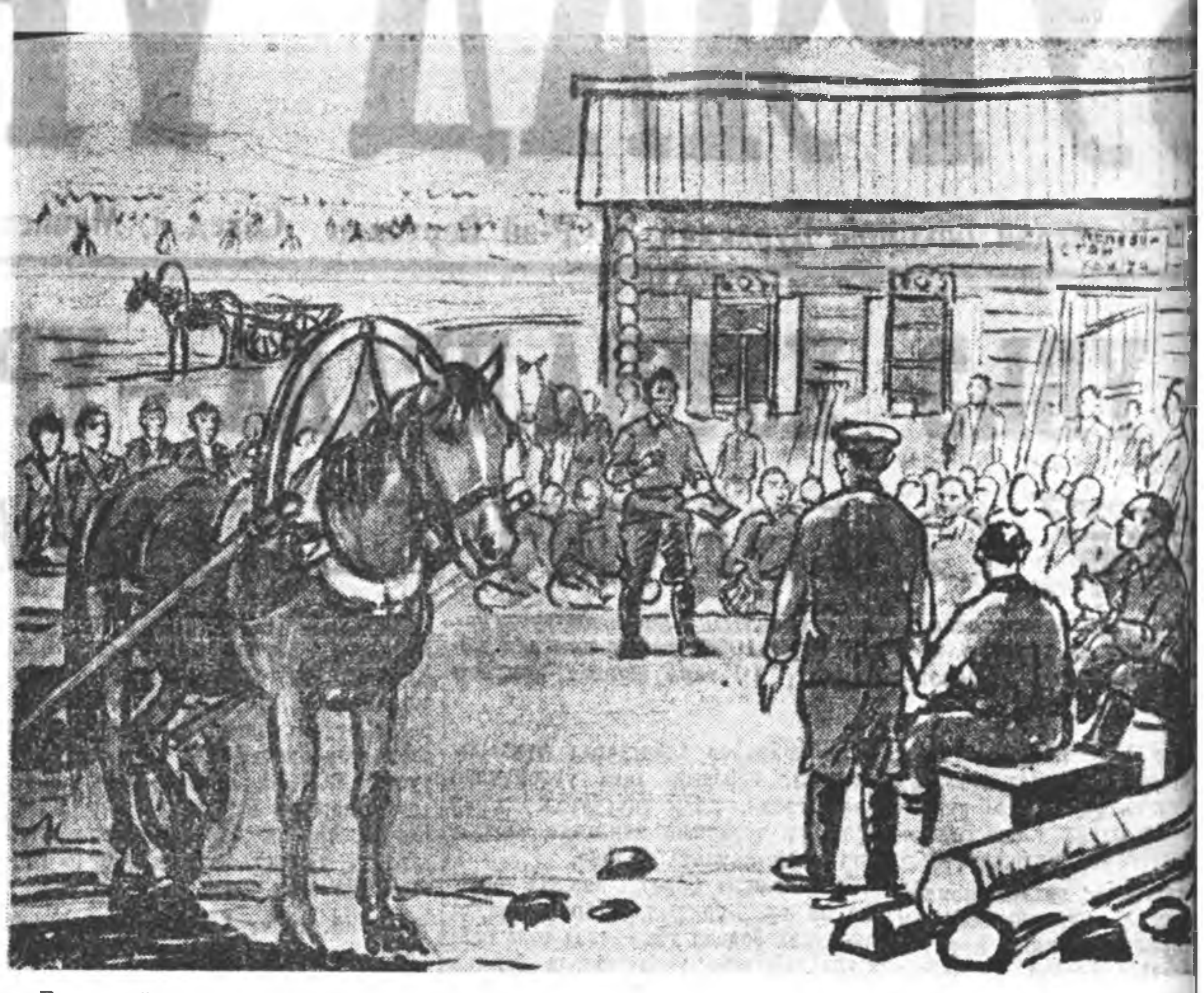
Хараад үзыт: комсомолой гэшүүн ябаhан, эрхим колхозник Бимба Санжиевич Дымбрылов Социалис Ажалай Герой гэhэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй. Гэнтын аюулда дайрагдажа сагhаа урда наhа барашоогүй hаа, мүнөөшье эрхим ажалай жэшээ харуулжа ябаха hэн... Ленинэй орденто Цырен-Даша Ухинжапович Бимбаев баhал ВЛКСМ-эй гэшүүн ябаhан байха. Эрхим ажалай түлөө гүрэн түрын үндэр хайрада хүртэhэн бусадшье нүхэд баhал комсомолоор хүмүүжүүлэгдэhэн намтартай.

Оронгын комсомолшуудай дундаhаа эрдэмтэд, уран зохёолшод, партийна, советскэ ажал ябуулагшад ургажа гараа. Мэдээжэ уран зохёолшод Бавaасан Абидуев, Намжил Балдано Оронгын комсомольско организациин бүрилдэлдэ байhан юм. Оронгодо коммуна эмхидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаhан, hүүлдэнь удаан саг соо колхозые толгойлhон, 1926 онhоо коммунист Цыденжап Балмажапович Лхамажаповай дурасхаалые мүнөө үеын комсомолшууд малгайгаа абажа, ёhолон хүндэлхэ зэргэтэй. Тэрэнэй хүбүүн баhал эдир наhанhаа комсомолец ябаhан Аркадий Цыденжапович Лхамажапов хүдөө ажахын институдта багшална. Мүнөө үедэ докторско диссертаци бэлдэжэ байнхай.

Анхандаа обор-тоборхон гэрнүүдhээ бүридэhэн «Улаан Оронго» колхозой түб hуурин мүнөө танихаар бэшэ болотороо хубилаа. Хэрбээ анха түрүүн гэгээрэлэй ямаршье гуламтагүй байhан hаа, мүнөө соёлой хоёр дабхар шулуун байшангай, дунда hургуулитай, политическэ гэгээрэлэй кабинедтэй, библиотекэтэй, больницатай юм. Ажалаа зайн галаар, оньhон техникээр бүтээдэг болонги. Оронгынхид хоёр мянга гаран хэhэг элдэб газетэ, журнал захижа уншана. Айл бүхэн радиотой, мүн олон хүн телевизортэй. Тиимэhээ юртэмсэ дээрэ юунэй болоhые ганса шэхээрээ шагнаха бэшэ, мүн нюдөөрөө хаража hууха арга олоо бшуу.

Энэ хадаа Октябриин революциин аша үрэ. Энэ хадаа ленинскэ национальна политикын илаhанай аша үрэ. Энэ политикын илаха хэрэгтэ коммунистнуудтай хамта түрүүшын комсомолшууд эдэбхитэйгээр хабаадаа!

Р. БИМБАЕВ,
1929 онhоо коммунист, тусхайта пенсионер.

Буряадай мэдээжэ уран зураашан Ц. С. Сампилов түрүүшын колхозуудые эмхидхэлгэдэ зураг зорюулhан юм. «Колхозой полевой стан дээрэ» гэhэн зурагайнь буулгабари.

АЯАР ХОЛЫН ЗАЗАДА

Загал улаан гүрөөhэн
Зазын дабаанда буухираа, —
гэжэ буряад үльгэрнүүдэй нэгэн соо түүрээгдэhыень багадаа шагнаhан байнаб. Уhа ехэтэй, түргэн урасхалтай Заза гэжэ гол Витим мүрэндэ шудхадаг юм. Тэрэ гол шадархи нютагые Заза гэжэ нэрлэдэг. Баhа нэгэ нимэ дуу мэдэхэгүй хүн Буряад оронда үгы шахуу аабза:

Занданхан бүреэтэй ташуураа
Зазынгаа дабаанда барюужам даа.
Жаахандаа ханилhан нүхэртэеэ
Жаргалай орондо уулзуужам даа.

Энэ хуушанай буряад дууе мүнөө шэнэ удхатай болгоод дуулалдадаг хэбэртэй агша.

Заза гээшэмнай үльгэр домогто, дуу-шуунда ороошье hаа, тон заха, хүбшэлиг нютаг байhан юм. Гэбэшье революци тухай hураг суу тэндэхи хүн зондо хүрөөд лэ байhан юм.

Тиимэhээ ажабайдалай шэнэ зүйлнүүд, хубилалтанууд баhал Зазын адагта түбхинэhэн буряадуудта хүрэдэг hэн ааб даа.

1927 он. Убэлэй нэгэ hарада Витимэй сомондо хамаатай Зазын адагта комсомол мүндэлөө. Тэрэнэй түрүүшын гэшүүд гэхэдэ: Цырендаша Батуев, Гэндэн Будаев, Цырендоржо Сультимон, Хаяк Чимитов гэгшэд hэн. Ячейкын секретаряар Сультимон hунгагдаба.

Түрүүшээр нютагай зон комсомолшуудта тиимэшье мээхэй байгаа гэхын аргагүй. Комсомолшууд тухай элдэб этэгээдүүдэй тараадаг хоб-жэб зоной дунда дүрьел болохо.

Теэд хэршье шоо үзэхэ, шобто харахадань, комсомолшууд шууяагүйхэнөөр лэ хэhэн ажалаа хээд лэ, ябуулhан хэрэгээ ябуулаад лэ байдаг hэн. Тэдэнэй үнэн сэхэ ажалыень харахадаа, хэнэй түлөө оролдодогыень мэдэхэдээ, олонхи хүнүүд комсомолшууд тээшэ нюргаараа бэшэ, нюураараа эрьеhэниинь ойлгосотой даа.

Нээрээшье түрүүшын комсомолшуудай хэhэн ажал айхабтар ехэ. Тэдэнэр Коммунис партиин үзэл сурталые үргэн ниитын дунда нэбтэрүүлдэг, Совет засагай гадаада, дотоодын политикые ойлгуулдаг hэн.

Урдань заха хизаар газарнуудта «диилэhэниинь—эзэн, диилдэhэниинь—барлаг» гэhэн ёhо гуримаар нютагай байдалай асуудалнууд шиидхэгдэдэг юм hэн. Комсомолшууд тэрэниие огто болюулжа, үргэн ниитэ зоной хабаадалгатайгаар элдэб асуудалнуудые зүбшэн хэлсээд, олоной дуугаар баталдаг болгоhон юм.

Урдань Заза нютагта хэнэй үгэhэн hургуули байха бэлэй даа? Комсомолшуудай хүсөөр Зазын адагта гурба hараар ехэ наhатанай hургуули нээгдэhэн аад, тэрэнь удангүй эдиршүүлэй болгогдоhоор, hүүлдэ тэрэнэй hуурида эхин hургуули нээгдээ юм.

1929—30 онуудта Заза, Витимэй бүхы нютаг, hууринуудаар ехэ наhатанай hургуули нээгдэбэ. Комсомолшууд ямаршье түлөөhэгүйгөөр наhажаал зондо ном заадаг hэн.

Гушаад оноор Зазын адагта коммуна тогтобо. hүүлдэнь Зазын буряадууд урагшаа, тала руу гаража, Исэнгэ нуурай баруун хойно Шаахтаа гэжэ газарта XVII партсъездын нэрэмжэтэ артель болоод, табяад он болотор ажалаа эрхилжэ байгаа юм. hүүлдэнь Исэнгын нуурай урда түбхинэhэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозтой ниилээд байтарнь, совхоз болгогдоо. Коллективизациин үедэ комсомолшууд коммунистнарай ударидалга доро горитой хүдэлмэри ябуулдаг бэлэй.

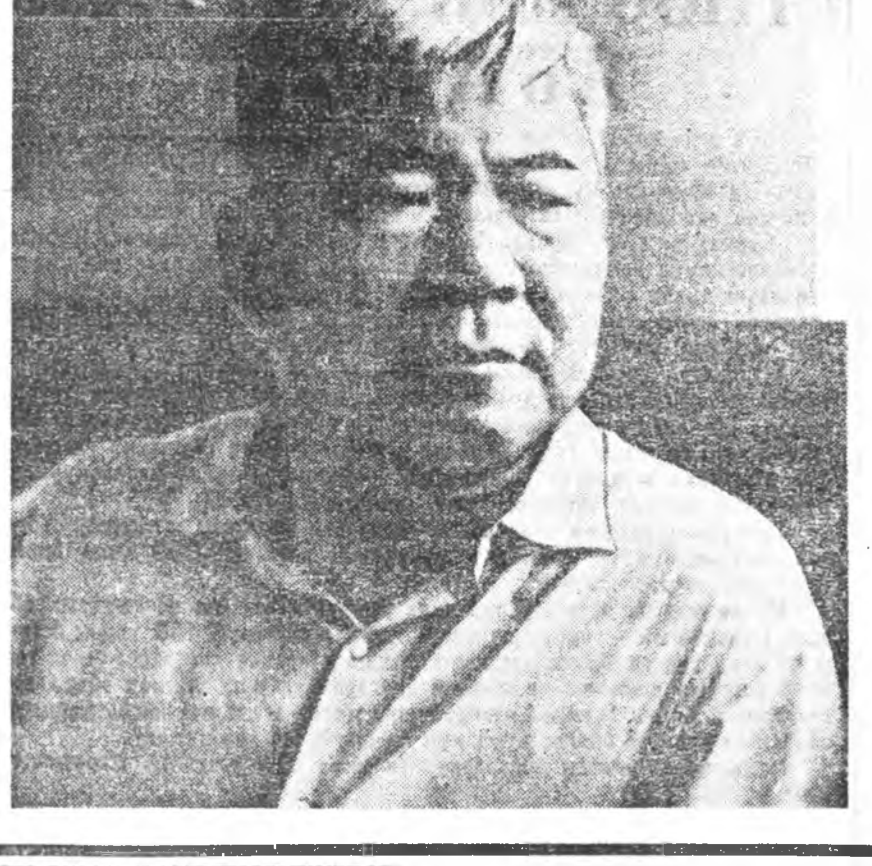
— Коммуна, колхоз гээшэтнай hайтай юумэн бэшэ ха. Зөөриhөө гаргаад, бүхы юумэеэ нэгэдүүлжэ, наhа hамгадаа хамталха юм ... мэтын худал хуурмаг үгэну... гэдэг хүнүүдэй байhанин... халгүй. Буруугай бэлшэер... жа үзөөгүй зон шэнэ юу... лаг, hүрдэдэг байгаа гүб ... жээтэ энэ худалые элишэ... нюдэ нээхэ уялга баhал ... шуудта даалгагдаа hааб да...

Тэрэ үедэ комсомолшуу... дүрбэ бэшэ, харин хэдэ ... болоод байгаа. Тэдэнэр бу... байгуулхын тула эсэшэ сү... гөөр тэмсэжэ, шэнэ зори... шэд гүүлэнгүй дүүргэhэни...

Мүнөө Исэнгын совхо... мольско организацида зуу ... шууд нэгэдэнхэй. Исэнгэ ... дунда hургуулиин комсо... тоололсобол, нэрлэгдэhэн ... үшөө зуугаадые нэмэжэ ... Ямар ехэ хүсэн бэ! Шэнэ ... түрүүшын комсомолшууда... дээрэ ургэжэ, ажалдаашье, ... даашье амжалтатай ябана. ... тайл ябагты, хүбүүд, баса...

Д. ЭРДЫ...
1928 онhоо комсомолой ...

ТҮРҮҮШЫН КОМСОМОЛШУУДАЙ НЭГЭН

Иван Алексеевич өөр тухайгаа тиимэ бэлээр хөөрөөдхихэ хүн бэшэ. Тиимэhээ тэрэнэй ажалай намтарые мэдэжэ абахань ехэл бэрхэтэй байгаа hэн.

Гурбатайдаа эсэгэhээ гээгдэжэ үншэрэд гэhэн Ваня хүбүүн хара багаhаа ажалай амта таниhан юм. hубэлгэн хурса, hонор ухаатай байhан туладаа али аргаар hуралжа, элдэб ном hудар уншаха ехэ шуналтай болоо. Уншажа ойлгоhон юумэнүүдынь хиидэ хооhоор үлөөгүй, толгойдоо hайса хадуужа, буруу зүбыень, hайн мууень илирхэйлхэ оюун бодолтой байhан. Тиигээдшье Ваниин түрэhэн Хаhаа нютаг шадар революциин, граждан дайнай үеэр, hүүлээршье ехэл хүлгөөтэй байдаг бэлэй. Тэрэ эрхэ байдал Иван Алексеевичэй хажуу талаар үнгэрөөгүй. Нютагайнгаа үгытэйшүүлэй хүбүүдые бэедээ татажа, комсомолой ячейкэ эмхидхээ hэн. Тэдэнэр ЧОН-ой отрядта ехэ туhалалсаа.

Шэнэ байдалай түлөө эдир залуухаа хам оролсоhон Иван- хүбүүе Зүүн зүгэй ажалшадай коммунис университедтэ hурахаар ябуулба. Тэрэнээ 1926 ондо дүүргэжэ ерээд, ВЛКСМ-эй, партиин райкомуудта хүдэлhэн юм.

Комсомолой эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэ хамтын ажал эмхидхэхэ ехэ хэрэгтэ хам оролсожо, нютагтаа анха түрүүлэн колхоз байгуулалсаhан намтартай. Тиигэжэ олониитын дунда политическэ, ойлгуулламжын ехэ хүдэлмэри ябуулhан, түрүүшын хамтаралые үргэдхэхэ, бэхижүүлхын түлөө оюун бодолоо, хүсэл оролдолгоёо гамнангүй гаргаhан намтартай.

Боохоной аймагай Хаhаа тосхоной түрүүшын комсомолшуудые эмхидхэгшэ, түрүүшын колхоз байгуулагшадай нэгэн Иван Алексеевич Манжигеев Москвада дээдэ hургуулиин дэргэдэ аспирантура дүүргээ, дээдэ hургуулида удаан багшалаа, доцент гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

hүүлэй найман жэлэй туршада И. А. Манжигеев Буряадай хүдөө ажахын институдай студентнэртэ философи заажа байна.

Хорёод оной залуу үетэнэй ябуулhан хэрэг үйлэнүүд тухай мүнөө үеын залуушуулда хөөрэхэ юумэниинь Иван Алексеевичтэ барагдаха аал?

Ф. СОРОКИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. А. МАНЖИГЕЕВ.

Авторай фото.

АМАН ЗОХЁОЛОЙ АБДАРҺА...

Колхоз байгуулгын үе арад зоной аман зохёол соо hууряа олоhониинь лабтай. Коллективизациин түлөө халуун тэмсэлэй түрүү зэргэдэ комсомолшуудай ябалсаhан хада, тэдээн тухай дуунууд, оньhон үгэнүүд мүндэлhэн юм ааб даа.

Доро үгтэhэн ёохорой дууе Шэтын областиин буряадууд дуулалдадаг байhан түүхэтэй. Тус дуун Шэтын областиин Хёлгын районой Үхэриг нютагта ажаhуудаг Бадмаев Шонгэгшэhээ 1957 ондо бэшэгдэн абтаhан юм.

ЁОХОРОЙ ДУУН

Хула морин ядалдаа,—
Хударгадаа ядалдаа.
Кулагуудынь ядалдаа, —
Коммунаhаа ядалдаа.
Алаг морин ядалдаа,—
Аргамжаhаа ядалдаа.
Ангиин дайсад ядалдаа,—
Артельhээмнай ядалдаа.
Боро морин ядалдаа,—
Болдогуудhаа ядалдаа.
Баяшуулынь ядалдаа,—
Коммунаhаа ядалдаа.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮ...

1. Сагаан хорхой
модондо харша,
Садхалан лама
колхоздо харша.
2. Үмсын ажал—ухэлн...,
Хамтын ажал—хаб...
3. Комсомол—колхоздоо...
Ажалшан—артельдэ...
4. Хабсагай—далайн ту...
Комсомол—колхозой...
5. Комсомолтой нүхэсэб...
Зол эдлэхэш.
Кулагтай нүхэсэбэл,
Зоболон эдлэхэш.

Ц. ДОНДОГОЙН суглуу...

БУЛАД ЯАЖА ХАТУУЖААБ

Нёдондо, Октябриин революциин 50 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байха үеэр Хориин, Хэжэнгын, Ярууны аймагуудай комсомольско организацинууд анхан эмхидхэгдэhэнhээ хойшо 45 жэлэйнгээ hайндэрые тэмдэглэhэн байха. 1922 ондо Алас-Дурна зүгтэ сагаантаниие эсэслэн бута сохижо, Японой, Америкын болон хариин бусад гүрэнүүдэй булимтарагшадые намнажа, эндэ Совет засаг байгуулагдаhан. Тиихэтэй зэргэ Буряад ороной эдэ аймагуудта ревсомолой организацинууд эмхидхэгдэжэ эхилээ бэлэй. 1922 оной зун ревсомолой эмхинүүд комсомолой организацинууд болон хубилба. Тиигэжэ РКСМ-эй түрүүшын ячейкэнүүд Доодо-Худан, Хэжэнгэ, Эгэтэ, Погромно, Хасууртай ба Кульск гэжэ тосхон, нютагуудта байгуулагдаhан бэлэй.

Комсомольско организацинуудай тэрэ үедэ ябуулдаг политическэ, эмхидхэлэй ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хадаа коммунистнарай шэнэ ажабайдал тогтоохо хэрэгтэ сэгнэшэгүй ехэ туhа хүргэhэн юм. Тэрэ үедэ Хориин аймагта (мүнөөнэй Хэжэнгын, Ярууны, Хориин аймагууд нэгэн байгаа бшуу) коммунистнар тон үсөөн агша hэн.

1922 оной зун М. И. Амагаевай үүсхэлээр ДВР-эй Буравтоупрын дэргэдэ (РКСМ-эй ЦК-гай Дальбюрогой зүбшөөлөөр) Буряадай революционно залуушуулай союз бии болгогдожо, тэрэнэй учредительна съезд 1922 оной июнь hарада болохоор зарлагдаhан. Тэрэ съезд ревсомолой бэелүүлхэ зорилгонуудые тодорхойлбо, мүн обкомые, тэрэнэй түрүүлэгшээр Ц. Балдыновые hунгаба. Тиихэдэ Буряадай ревсомол ойролоол долоон ячейкэhээ бүридэдэг бэлэй.

Ревсомолой ячейкэнүүд өөрынгөө социальна талаар нэгэ янза байгаа гэхын аргагүй. Тэдэнэй зэргэдэ баяд, ноёдой үхибүүд мүн лэ бии hэн. Тиигэбэшье ревсомолшуудай диилэнхи олониинь үгытэй ба дунда шадалтанай бүлэhөө гараhан залуушуул байгаа. Ревсомолой ячейкэнүүдые РКСМ-эй ячейкэнүүд болгохо гэhэн РКСМ-эй обкомой зууршалгые ехэ дуратайгаар дэмжээд, өөрынгөө зэргэhээ баяд, ноёдой үхибүүдые намнаhан юм. Хориин аймагта 1923 оной ноябрь болотор партийна организаци үгы байhан юм. Тиимэhээ комсомолой организаци хадаа аймагай политическэ нэгэдэл боложо, ажалшадай дунда ниитэ ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг байhаарал коммунистнарай дайшалхы туhалагшань боложо шадаhан бэлэй.

1923 оной сентябрь болотор Хориин аймагай комсомолой организацинуудай зариманиинь РКСМ-эй Дээдэ-Үдын, нүгөөдүүлынь Петрозаводской уезднэ организацинуудта мэдэлтэй байгаа. 1923 оной сентябрь hарада Хэжэнгын хошуунай ревкомой түрүүлэгшэ Д. Д. Доржиевай үүсхэлээр РКСМ-эй айморгбюро эмхидхэгдэжэ, түрүүшынь гүрүүлэгшээр М. В. Хантагаев hунгагдаhан юм.

БМАССР-эй эмхидхэгдэхэ үеэр аймагай комсомолой организациин зэргэдэ 100 гаран гэшүүд тоологдожо байгаа. РКСМ-эй Буряадай обком хадаа комсомол айкомые бэхижүүлхын тулада тэрэнэй секретаряар хуушанай, дүй дүршэлтэй комсомольско хүдэлмэрилэгшэ ябаhан И. Егоровые эльгээгээ hэн.

Буряадай республикын эмхидхэгдэхэhээ хойшо комсомолой организацинуудай тоо үдэр бүри олошоржо захалаа. Коммунис партиин хэрэгтэ, Совет засагта үнэн сэхэ хүбүүд, басагад олоороо комсомолой гэшүүдтэ орохоёо хүсэдэг hэн. Совет засагай бэелүүлдэг ажал хэрэгые бүхы зүрхэнhөө дэмжэдэг залуу эдэбхитэдэй тоо бүришье олошорhон байна. Коммунис партиин политикые бэелүүлгэ, Совет засагай соёл гэгээрэлэй, эмхидхэлэй хүдэлмэри ангиин шанга тэмсэлэй дүлэн соогуур үнгэргэгдэдэг hэн. Комсомолой организацинууд залуушуулай суглаа, конференцинүүдые зарладаг байгаа. Комсомолшууд суглаанууд, конференцинүүд дээрэ залуушуулда Коммунис партиин политика, ленинскэ национальна политика тухай хөөрэжэ, ангиин дайсадай бузар муухай hэдэлгые, ламанарай хорото хэрэгые элирүүлэн ойлгуулдаг hэн.

1924 оной январь hарада Хориин аймагта комсомолой найман ячейкэ бии болоод байгаа. 1925 оной февральда—340 хүнhөө бүридэhэн 22 ячейкэ, 1926 оной июнь соо 27 ячейкэ тоологдоо. Тиихэдэ гэшүүдэйнь тоо 600 гараhан гэхэ гү, али жэл хахад соо аймагай комсомолой организаци зургаа дахин ургаа юм. Комсомолой гэшүүндэ ороhон басагад бүришье олон болоо: 9,4 процентhээ 25,2 процент хүрэhэн байна. Организаци мүн социальнашье талаараа hайжараа, бэхижээ. 1926 оной май hарын байдалаар бүхы комсомолшуудай 78.5 процентнь хүдэлмэришэд—үгытэйшүүл, тиихэдэ дунда шадалтан 17,5 процент, алба хаагшад 4,0 процент байгаа.

Комсомолшууд ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулдаг байгаа гэжэ дээрэ хэлэгдээ hэн. Жэшээлхэдэ, нютагай Советүүдтэ, крестKомуудта болоhон түрүүшын hунгалтанууд ехэнхидээ комсомолшуудай хүсөөр үнгэргэгдэhэн бэлэй. Жаргалантын хошуунай табан сомондо коммунист хүн тиихэдэ байгаагүй hэн. Тэндэ бүхы политическэ хүдэлмэриие имагтал комсомолшууд эмхидхэн ябуулдаг hааб даа.

Олон комсомолшууд нютагай Советүүдтэ ба крестKомуудта, хошуунай гүйсэдкомуудта ба хошкресткомуудта hунгагдаhан байгаа. Комсомолшууд мүн кооперацинуудые эмхидхэхэ хэрэгтэ ехэ оролдолго гаргаа. Эгэтын хошуунда нэгэшье коопераци үгы, харин янза бүриин хонжоо наймаашад, аралжаашад олон байдаг hэн. Эгэтын комсомолшууд коопераци эмхидхэхын тула хамтын суглаан дээрэ ажалшадай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри үнгэргэхөөр бүлэг агитаторнуудые баталhан юм. Агитаторнууд даабаряа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ шадаа.

Аймаг дотор үйлэдбэриин элдэбын хамтаралнууд, түрүүшын хамтын ажал мүн комсомолшуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар эмхидхэгдэhэн түүхэтэй. 1925 ондо Хэжэнгэ нютагай комсомолшуудай үүсхэлээр тэндэ мал ажалай хамтарал тогтоогдоhон юм.

Аймагай залуушуул болбол граждан дайнай хэсүү шанга үе сагта Совет засагай, шэнэ ажабайдалай түлөө тэмсэлдэ баатаршалга гаргаа бэлэй. Доодо-Худанай, Доодо-Анинск, Кульск болон бусад нютагуудай залуушуул партизан отрядуудта туhалхын тулада буу зэбсэг суглуулдаг байгаа. Залуушуул тэдэ отрядуудта олоороо ородог, тулалдаанuудта эрэлхэгээр тэмсэжэ гарадаг hэн. Дээдэ-Үдые сүлөөлхэ дайнда залуу партизанууд аралай-революционно сэрэгэй зэргэдэ орожо, бүхы Алас-Дурна зүгые сүлөөлэлсэhэн байха. Зарим комсомолшууд, жэшээлхэдэ, А. Овчинников, А. Шульгин болон бусад Волочаевскын түлөө болоhон тулалдаанда габьяа гаргаhанайнгаа түлөө Улаан Тугай орденоор шагнагдаа hэн.

Аймагай түрүүшын комс... дай дундаhаа партийна, ... ажахын хүтэлбэрилэгшэд, ... кусствын хүдэлмэрилэгшэд ... урган гараа. Жэшээлхэдэ, ... ев—инженер, Советскэ Со... рой, Н. Вахрушев—хүдөө а... дэмэй кандидат. Н. Князев... дай АССР-эй габьяата врач... лэн олон ааб даа.

Хориин аймагтахи түрүү... тийна организаци арбан х... ридөө hэн. Саашадаа парти... низаци өөрынгөө зэргэдэ ... шуудые шэлэн абажа ула... ургаа. 1924 ондо Хэжэнгы... лой ячейкэ өөрынгөө үнд... дээрэ коммунис ячейкэ ... гэhэн дурадхалтайгаар Р... айкомдо хандаhан байна. Ии... жэнгэдэ партийна ячейкэ т... хеэ эмхидхэгдээ бэлэй. Уд... магай партийна организац... оной hүүл хүрэтэр) 70 ... болоhон юм.

Мүнөө Хориин, Хэжэнгын... ный аймагуудта таба мян... комсомолшууд ажаллана. ... партийна организацинуудай ... бэри доро коммунис общест... лагшадай түрүү зэргэдэ ... ленинскэ комсомолой 50 ... алдарта ойе жэшээтэ хэрэг... дээр уттахын түлөө тэмсэ...

Н. МУН...
1923 онhоо партиин ...

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

НЮТАГАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ ЭМХИДХЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ ҺАЙЖАРУУЛХА

Улаан-Үдын аймагай нютагай Соведүүдэй ажал ябуулгадаа совет де...тиин ёho гурим ямараар сахидаг ... тус аймагай Соведэй гүйсэд... түрүүлэгшэ Д. А. Шикулын ... Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум сонособо. «Ажал... депутадуудай сельскэ болон ... Соведүүдэй хүдэлмэри ...руулха тухай» КПСС-эй ЦК-... тогтоолой гараһанай һүүлээр ... предприяти, ажахы, эмхи ...уудта нютагай Соведүүд болозо... ...аламжа үзүүлдэг болоо. Сове... эмхидхэлэй-ниитын хүдэлмэ... ...хын, культурна байгуулалтын ...ой зорилгонуудтай нягта хол... ...оор ябуулагдана гэжэ тэмдэг...

...дахи Соведүүд демокра... ёho гуримуудые һайнаар ба... ...даг болоо. Нютагай Соведүүдэй ... 1967 ондо Буряадай ...эй Конституцяар тогтоогдоһон ...оор соо зарлагдаһан. Соведүү... ябуулжа байһан хүдэлмэри үр... ...шадта мэдээсэгдэн дуулгаг... юм. Зарим Соведүүд сесси, гүй... комитедэй, саг үргэлжын ко... ...дай заседанинуудые хүдөө ...удта үнгэргэдэг заншалтай. ...скэ болон сомоной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, секретарьнарай теоретическэ эрдэм һуралсал дээшэлүүлхэ хоёр жэлэй һургуули ниитын хүсөөр эмхидхэгдэнхэй.

Гэхэ зуура аймагай зарим сельскэ, сомоной Соведүүдэй хүдэлмэри мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмөөр ябуулагданагүй. Колхозниигуудай дунда ажалай журам бэхижүүлхэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха, хүдөө ажахын артелиин Устав, газар эдлэлгын хуули сахиха, ургасые малай гэшхэлгэ, түйбэлгэһөө аршалха асуудалнуудта Соведүүдэй гүйсэдкомууд ханалга багатайгаар хандана.

Байгша ондо Гильбэрэй, Доодо-Бухэнэй, Ехэ-Куналейн сельсоведүүдтэ сессинүүд хоёр һарадаа нэгэ дахин үнгэргэгдэхын орондо, гурба һара боложо зарлагдана. Олонхи депутадуудай хабаадалгатайгаар сесси үнгэргэхэ ёһотой аад, зарим газарта хазагайруулагдана. Жэшээнь, Жэрэмэй сельскэ Соведэй 2-дохи сесси дээрэ 29 депутадуудһаань 17 хүн байгаа.

Соведүүдэй хүдэлмэри тухай үргэн ниитын дунда хододоо мэдээсэжэ байха эрилтэ мүн лэ хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Арад зондо мэдээсэжэ байха арга боломжонуудые — ажалшадай хамтын суглаа, радио, хэблэл гэхэ мэтые сельскэ, сомоной Соведүүд мууса хэрэглэнэ. Сессинүүдэй тогтоол, шиидхэбэринүүдэй проекттэй сессиин болохоһоо урид танилсуулха, арад зоной хамтын суглаанууд, коллективүүдэй зүблөөнүүд дээрэ зүбшэн хэлсүүлхэ ябадал дэлгэрүүлэгдэнэгүй.

Абаһан тогтоол, шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хинан шалгаха хэрэг аймагай Соведүүдэй гүйсэдком һулаар ябуулна. Урдахи сессинүүдэй тогтоолой хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байһан, шүүмжэлхы дурадхал һанамжануудаар юун хэгдэһэн тухай депутадуудта мэдээсэхэ, сессинүүд дээрэ асуулта хэхэ ябадал мууса хэрэглэгдэнэ. Улад зоной урда Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй тоосоон үсөөнөөр хэгдэнэ. Тиин 1967 ондо гүйсэдкомуудай тоосоо шагнаһан оройдоол 10 суглаан болоо.

Һунгагшадайнгаа урда депутадуудай тоосоогоо хэхэ ябадал мүн хангалтагүй. Тодорхойлбол, үнгэрөөшэ жэл сомоной, сельскэ Соведүүдэй 439 депутадһаа 224 хүн, аймагай Соведэй 75 депутадһаа 34 хүн тоосоһон байна.

Гаража ошоһон депутадуудай ондо шэнэ хүнүүдые һунгаха һунгалта саг соогоо эмхидхэгдэнэгүй.

Нютагай Соведүүдэй хүдэлмэридэхи дутуу дунданууд анхаралаа хандуулхыень, ажахын, соёл культурын байгуулалтадахи эрхэ түлөөлэлгэеэ Соведүүдэй бэелүүлгэдэ совет демократиин ёho гурим наринаар сахиха хэрэг хангахыень Улаан-Үдын аймагай Соведэй гүйсэдкомдо Президиум дурадхаа.

Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, засагай дээдэ зургаануудай тогтоол, шиидхэбэринүүдэй хойноһоо нягта хиналта ябуулжа, дүүргэлтыень эмхидхэхыень, сессинүүдэй шиидхэбэриин, депутадуудай дурадхал, һанамжануудай дүүргэлтын ябаса тухай һунгагшадта үргэнөөр мэдээсэжэ байхыень нютагай Соведүүдтэ һанамжалагдаа.

Совет зургаануудай хүдэлмэридэ совет демократиин ёho гуримуудай хэр зэргээр сахигдажа байһан тухай асуудалнуудые Соведүүдэй сессинүүд, гүйсэдкомуудай заседанинууд дээрэ зүбшэн хэлсэдэг байхыень Улаан-Үдын городой, аймагуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ һайшаан дурадхагдаа.

Номой авторнууд КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институдай архивна документнүүдые, манай партиин үнинэй ажал ябуулагшадай, В. И. Ленинэй түрэлнүүдэй, В. И. Ленинтэй сугтаа ажаллаһан нүхэдэй мемуарнуудые шэнжэлжэ энэ ном бэшэһэн байна. В. И. Ленинэй Женевэдэ байһан тухай материалнуудые Швейцаридa ошожо суглуулһан юм. Тэдэнэр Женевын муниципалитедэй архивта хандаһан, нютагай хүн зонтой хөөрэлдэһэн байна. Тиигэжэ шэнэ мэдээсэлнүүд олдоһон гээшэ.

Номойнгоо эхиндэ уласхоорондын революционно эмиграциин центр байһан Женевэ хото тухай авторнууд бэшэнэ. Петербургын марксистнуудай даалгабаряар В. И. Ленин 1895 оной май һарада иишэ түрүүшынхеэ ерэһэн байна.

В. И. ЛЕНИН ТУХАЙ ШЭНЭ НОМУУД

А. С. Кудрявцев, Л. Л. Муравьева, И. И. Сиволап-Кафтанова. ЛЕНИН ЖЕНЕВЭДЭ. ЛЕНИНЭЙ ЖЕНЕВЭДЭХИ АДРЕСУУД. Политиздат, 1967 он, 200 хуудаһан.

«Освобождение труда» гэжэ бүлэгэй түлөөлэгшэдтэй В. И. Ленин харилсаатай боложо, хилын саанахи ород марксистнуудай энэ бүлэгые Россида хүдэлжэ байһан социал-демократуудтай нягта холбоотой болгоһон байгаа. Табан жэлэй үнгэрһэн хойно В. И. Ленин дахинаа Женевэ ерэжэ, «Искра» газетэ хэблэхэ тухай Г. В. Плехановтай, тэрэнэй тала баригшадтай хэлсээ хэһэн байна.

Манай партиин үндэһэ һуури табигша В. И. Ленинэй 1903—**1905 онуудта, мүн 1908 ондо Женевэдэ байһан тухайнь, Россин болон уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гол шухала асуудалнуудаар тэрэнэй тэрэ үедэ хэлэһэн үгэнүүд, Европын социал-демократическа хүдэлөөнэй түлөөлэгшэдтэй В. И. Ленинэй холбоо барисаан тухай номой авторнууд тодорхойгоор бэшэнэ. Олон фотозурагууд, документнүүдэй буулгабаринууд номдо оруулагданхай.**

* * *

М. И. Труш. ГАДААДЫН ПОЛИТИКЫН ТАЛААР В. И. ЛЕНИНЭЙ АЖАЛ ЯБУУЛГА. 1921—1923. Үдэр үдэрөөр.

Энэ ном халаа авторай 1963 ондо хэблэн гаргаһан, 1917—1926 онуудтахи гадаадын политикын талаар В. И. Ленинэй ажал ябуулгада зорюулагдаһан номой үргэлжэлэл болоно. Документнүүдые наринаар баримталан бэшэһэн энэ ном соо В. И. Ленинэй гүрэн түрын ёһоной ажал ябуулагша, Советскэ гадаадын политикын хүтэлбэрилэгшэ байһаниинь элитээр харагдана. Номдо бэшэһэн оршолой ехэхэн статья соогоо М. И. Труш гадаадын политикын талаар В. И. Ленинэй ажал ябуулгые юрэнхыгөөр согсолно. Номой түгэсхэлдэ гадаадын политикын асуудалнуудаар В. И. Ленинэй тэрэ үедэ бэшэһэн зохёолнуудай, статьянуудай, хэлэһэн үгэнүүдэй список бии.

1921 ондо Совет республикын уласхоорондын байдалда үндэһэн хубилалтанууд болоһон байна. 1920 оной ноябриин 21-дэ РКП(б)-гэй Москвагай губернскэ конференци дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, В. И. Ленин эдэ хубилалтанууд тухай иигэжэ тэмдэглэһэн байна гэбэл: «Капиталис гүрэнүүдтэй зэргэ оршон байха эрхэ нүхэсэл бидэнэр өөртөө дайшалжа абаабди. Тэдэ мүнөө маанадтай худалдаа наймаанай талаар харилсаха баатай болонхой. Энэ тэмсэлэй үеэр бидэнэр бэеэ даанхай байха эрхэ өөһэдөө дайшалжа абаабди».

Гадаадын политикын талаар В. И. Ленинэй ажал ябуулгые харуулһан шухала материалнуудые М. И. Трушай ном сооһоо оложо болоно.

СССР-тэхи АЖАЛАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

Лекторэй, пропагандистын дэбтэртэ бэшэгдэхэ тоо, баримтанууд

...һаяхан хэблэлһээ гараһан, ...СР-эй ЦСУ-гай статистическэ ... согсолбори иимэ гаршагтай ... Тоо, баримтануудаар элбэг. ...бан зуу гаран хуудаһатай энэ ... гансашье экономистнуудта ...шэ, мүн үргэн ниитэ уншагшад... һонирхолтой байха. Тиимэһээ ...ай статистигуудай энэ шухала ...дэлмэриин гол бүлэгүүдэй удха ...ай тобшохоноорһье һаань хөө...хэ дуран хүрэнэ.

* * *

Революциин урда тээхи Россин ...ган хүн бүхэндэ (гэр бүлын ...лладаггүй гэшүүдые оруулал...) 170 хүдэлмэришэн, алба ...гша, 667 таряашан, гар олзобо...логшодой, буржуазинарай, поме...гүүдэй, хонжоо наймаашадай, ...даргашуулай 163 түлөөлэгшэ ... гэжэ тоологдодог бэлэй. Тии...һээ продуктын ехэнхи хубии...нь үбэршэлдэг мүлжэгшэ ангиин ...гэ түлөөлэгшэ табан ажалша бү...ндэ хүртэдэг байһан.

Мүнөө орон доторнай мянган ...н бүхэндэ 773 хүдэлмэришэн, ...а хаагша, 227 таряашан-кол...зник, хамжаалһан гар олзобори... хүртэнэ. (Эдэ тоо, баримта...уд зарим тэды тэгшэлэгдэнхэй, ...дэб гэхэдэ, ороноймнай хүн ...ой 0,03 процент нь ...одог үмсын ажалтай таряаша..., хамжаалаагүй гар олзобори...лой багахан бүлэг манай эндэ ...ии юм).

Хүдэлмэригүйдэлгэ, үгытэй ...ү байдал гэхэ мэтэ капиталис ...онуудай ажалшадта тохёолдодог ...идолые социализм хэтэ мүнхэ...нь үгы хээ. Октябриин револю...иин һүүлээр 11 жэлэй үнгэрһэн ...ноошье Советскэ Союз дотор ...алай биржын тоо бүридхэлдэ ...6 миллион хүн бии гэжэ тоологдодог байһан. Ороноо индустриализацийн эхилхэдэ, хүдэлмэригүйдэлгэ угаа түргөөр угы болоhо байгаа. 1930 оной октябриин нэгэн болотор хүдэлмэригүйшүүлэй 240 мянга хүрэтэрөө хорооhон, тэрэл жэлэй эсэс багта хүдэлмэригүйдэлгэ бүхэдөө шахуу үгы болгогдаhан юм.

Орон доторхи хүн зониие ажал хүсэ хэрэглэлгэ хангалга саг үргэлжэ байна. Ажалай хүсэ абахаар байhан бурагшадые оруулалсан, тэрэн ажахыда хүдэлдэг хүнүүлэй тоо дайнай урда тээхи 1940 ондо 66 процент байhан аад, харин 1967 ондо ажалхаха шадабари зоной нийтэ тоогой 89 процент болоhон байна.

Социалис индустриализаци арадай ажахыда, тэрэнэй тус тус һалбаринуудта ажалладаг зониие тааруугаар хубаарилха арга олгоһон юм. Нэн түрүүндэ городой хүн зоной тоо олошороо. 1913 ондо городой зон оройдоол 18 процент болодог һаа, 1961 оной үеэр 50 процент хүрэтэрөө олошороо, харин байгша оной январиин 1-дэ 55 процент болоо.

Арадай ажахыда хүдэлдэг (һурагшад болон сэрэгэй алба хаагшадгүйгөөр) зуун хүн бүхэнэй 9-ниинь 1913 ондо промышленностьда, барилгада ажалладаг байһан, харин мүнөө 36 хүн хүдэлнэ, тэрэшэлэн хубиин ажахые оруулалсан, хүдөөгэй, ой модоной ажахыда — 75 ба 30 хүн; худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, бэлэдхэлэй, материально-техническэ хангалгын газарнуудта — 9 ба 6 хүн; эрдэм гэгээрэлдэ, элүүрые хамгаалгада, эрдэм наукада, искусствада — 1 ба 14 хүн; хүтэлбэрилхы захиргаанда, арадай ажахын бусад һалбаринуудта 4 ба 6 хүн ажалладаг байна.

Совет обществын зохёон байгуулхы, түрүү хүсэн бологшо хүдэлмэришэн анги нэн түрүүндэ тоогойнгоо талаар олошороо гэжэ эдэ тоо, баримтануудһаа элирнэ. Мүнөө арадай ажахыда ажалладаг зоной хахадһаа үлүүнь — 57,6 миллион хүн хүдэлмэришэд болоно.

Ороноо индустриализацилһанай, социалис хүдөө ажахын томо үйлэдбэри эмхидхэн байгуулһанай ашаар СССР-тэхи ажалша таряашадай тоо үсөөрөө. Хэрбээ революциин урда тээ таряашадай тоо 75 процент болодог һаа, мүнөө 30 процент болоно. Гэбэшье энэ 30 процентнь революциин урда тээхи бүхы ажалшадай 75 процентын үйлэдбэрилhэнhээ 2,8 дахин ехэ хүдөө ажахын продукци үгэнэ.

Орон доторо соёлой хубисхал бэелүүлгэдэ ашаар хүдэлмэрилэн-тариалан шэнэ интеллигенци бии болоо. Дээдэ, тусхай дунда һургуулиин дипломтой 190 мянган мэргэжэлтэдэй 1913 ондо арадай ажахыда хүдэлдэг байhан haань, харин мүнөө 14 миллион шахуу мэргэжэлтэд ажаллана. Революциин урда тээ орон дотор эдэм ухаанай 11,6 мянган хүдэлмэрилэгшэ—гол түлэб ВУЗ-үүдэй багшанар — бии гэжэ тоологдодог haа, мүнөө 770 мянган болоhон байха юм.

Социализмын илан мандахада, орон дотор хүдэлмэришэдэй хүсэ хэрэглэлгэ үндэһөөрөө хубилһан байна. Революциин урда тээхи Россида хүлһэнэй ажал хэдэг эхэнэрнүүдэй 55 процентнь гэрэй зарасанар, 25 процентнь—нюдаргашуулай, помещигүүдэй барлагууд, 13 процентнь — промышленностьда, 4 процентнь—эрдэм гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудта хүдэлдэг байһан. Мүнөө эхэнэрнүүд бүхы хүдэлмэришэд, алба хаагшадай эгсэ хахадынь болоно. Арадай ажахын зарим бүхэли һалбаринуудые «эхэнэрнүүдэй» гэжэ нэрлэжэ боломорр. Жэшээлхэдэ, элүүрые хамгаалдаг бүхы хүнүүдэй 85 процентнь эхэнэрнүүд, эрдэм соёлдо хүдэлдэг зоной 72 процентнь эмэгтэйшүүл, хэлхээ холбоон гэхэ мэтэ һалбаринуудта ажаллагшадай 66 процентнь бүһэгүйнэр болоно.

Техническэ дэбжэлтэ хүдэлмэришэдэй профессиональна мэргэжэлэй бүридэлые үндэһөөрнь хубилгаа гэжэ согсолбори соохи материалнуудһаа харагдана. Шулуушад, модошо дархашуул һаяхан лэ барилгашадай дунда эгээн дэлгэрэнги мэргэжэл байһан. Мүнөө машинистнүүд, мотористнууд тоогойнгоо талаар нэгэдэхи һуури эзэлнэ. Тэдэнэр 480 мянган хүн гэхэ гү, али шулуушадһаа 140 мянгаар олон болонхой. Промышленностьда хүдэлэгшэдые элшэ хүсөөр зэбсэглэлгэ 1913 онойхиһоо 22 дахин, зайн хүсөөр зэбсэглэлгэ 36 дахин ехэ болоһон байха юм. Революциин урда тээ хүдөө ажахыда ажалладаг хүн бүхэн 0,5 мориной хүсэтэйгөөр хүдэлхэ аргатай байһан һаа, харин мүнөө 8,7 мориной хүсэтэйгөөр хүдэлмэрилдэг болонхой.

Социалис байгуулалта арад зоной ажана байдалай хэмжээе сае үргэлжэ дээшэлүүлхэ арга олгоо. Промышленностьдо, барилга дээрэ хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй олзые 1913 онойхитой жэшээхэ, ажалладаг нэгэ хүндэ абаад үзэбэл, 1967 ондо 6,7 дахин ехэ болоо; ажалша таряашадай олзотой сасуулбал озонь 9,4 дахин дээшэлhэн байна юм. Гэхэтэй хамта КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй шиидхэбэриин үндэhөөр, байгша оной январиин 1-hээ хэдэн арбаад миллион хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, пенсионернуудай олзо нилээд нэмэгдэв.

И. ПАВЛОВ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

Ажахын реформын бодото бэелэл

МАТЕРИАЛЬНА УРМАШУУЛГЫН УДХА ШАНАР

Түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гурим промышленна предприятинуудай урда үргэн зам нээжэ үгэбэ. Үйлэдбэреэ зүбөөр, ашаг олзо үгэхөөр эмхидхэжэ шадаа һаа, коллективтэ аша туһатай юм. Абтаһан ашаг олзын зарим хубинь предприятида үлэдэг, тэрэнь үйлэдбэреэ үргэдхэхэ, хүдэлмэришэдтөө гэр байра болон культурна ажаһуудалай барилга эрхилхэ хэрэгтэ зорюулагдана, кварталай, жэлэй үрэ дүнгөөр мүнгэн шан болгон хүдэлмэришэдтэ барюулагдана. Ашаг олзо гүрэндөө ехээр үгэхэ бүреэ хүдэлмэришэдэй абадаг мүнгэн шан ургаха ушартай.

Республикымнай промышленна хэдэн предприяти ажахын реформо бэелүүлэн, үйлэдбэреэ шэнээр эмхидхэнэ. Түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын ашаг үрэтэй байһаниинь эдэ предприятинуудай дүй дүршэлөөр элишэлэгдэнэ. Машина бүтээлгын түрүү предприятинууд, тусхайлбал, «Теплоприбор», «Электромашина» заводуудай, республикымнай үнинэй мэдээжэ болоһон нарин сэмбын фабрика, ондоо предприятинууд шэнэ гуримда оронхой. Хүдэлмэриинь үрэ дүн һайн. Эдэ предприятинууд гүрэнэй түсэб, абаһан социалис уялгануудаа һайнаар дүүргэнэ, продукци худалдаха даабаря үлүүлнэ, гүрэндөө олзо доход оруулна. Энэ олзо доходойнгоо зэргээр хүдэлмэришэдөө материальнаар урмашуулдаг болоо.

Һарын, кварталай, жэлэй үрэ дүнгөөр мүнгэн шан хүдэлмэришэдтэ барюулагдана. Хэһэн бодото ажалай зэргээр, хамтын хэрэгтэ оруулһан туһа нэмэриинь зэргээр хүдэлмэришэдые материальна урмашуулха гээшэ ехэ удха шанартай. Хэһэн ажалай зэргээр түлөөһэ үгэхэ социалис ёһо гурим иимэ ха юм.

Республика соогоо эгээл түрүүлэн шэнэ гуримда ороһон «Теплоприбор», «Электромашина» заводуудай, нарин сэмбын фабрикын дүй дүршэл шэнжэлээд үзэе. Жэлэй үрэ дүнгөөр үгтэдэг материальна урмашуулгада эдэ предприятинуудай бүхы хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад хүртэдэг юм. Тиихэтэй хамта хүн бүхэнэй хамтын хэрэгтэ оруулһан туһа нэмэринь, хэр удаан предприятида ажаллажа байһаниинь заабол хараада абтана. Материальна урмашуулгын гурим предприяти бүхэндэ ондо ондоо, хамтын хэлсээгээр баталан абтаһан байха юм.

Жэшээлхэдэ, «Теплоприбор» заводой хүдэлмэришэдэй мүнгэн шанда хүртэхэ дүрим иимэ: завод продукци худалдаха жэлэйнгээ уялга, мүн олзо доход оруулха уялгаяа дүүргэһэн, хараалагдаһан номенклатурын зэргээр продукци бүтээһэн байха ёһотой юм. Харин «Электромашина» заводой дүрим нэгэ бага ондоо. Материальна урмашуулгада хүртэхын тула хүдэлмэришэн бүхэн жэлэйнгээ ажалай нормо дүүргэхэ, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад түсэбтэ даабаря, өөһэдынгөө уялга дүүргэһэн байха ёһотой.

Тиихэтэй хамта хүдэлмэришэдэй тус предприятида таһалгаряагүйгөөр хэды жэлдэ хүдэлжэ байһаниинь хараада абтана. «Электромашина» заводто хоёр жэл соо, «Теплоприбор» заводто нэгэ жэлһээ үлүүтэй, нарин сэмбын фабрикада нэгэ жэл соо хүдэлжэ байһан хүдэлмэришэд урмашуулгада хүртэхэ эрхэтэй болоно. Олон жэлэй туршада таһалгаряагүйгөөр хүдэлжэ байһан, ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг, һайн шанартай продукци бүтээдэг хүдэлмэришэд ехэ урмашуулгада хүртэдэг. Тусхайлбал, «Электромашина» заводто арбан жэл соо, «Теплоприборто»—зургаан, нарин сэмбын фабрикада табан жэлэй туршада ажаллажа байһан хүдэлмэришэд эгээл дээдэ зэргын мүнгэн шанда хүртэдэг юм.

Хоёр, хоёр—дүрбэн, дүрбэ—зургаан жэлэй туршада хүдэлжэ байгаашад ондо ондоо хэмжээнэй урмашуулга абана. Жэлэй үрэ дүнгөөр зарим хүдэлмэришэд һарын салин хүлһэнэй, заримдаа салингай 50—60 процентын хэмжээнэй урмашуулга абана. Эдэ бүгэдэ предприятиин гүрэндөө олзо доход үгэһэн хэмжээнһээ дулдыдаха болоно.

Предприяти бүхэн өөрын арга боломжотой, өөрын илгаатай. Материальна урмашуулгын дүрим баталхада, предприятиин арга боломжо, илгаань хараада абтана. Хуушанай предприятинуудай олонхинь тогтуу ритай һайн экономикотой, үйлэдбэритэй. Тиимэһээ түсэбөө, абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэ, һайн шанартай продукци бүтээжэ, тэрэнээ ехээр худалдаха арга боломжотой. Энэ ушарһаа тиимэ предприятинууд горитой олзо доход абана. Предприяти бүхэн материальна урмашуулгын үндэһэ һуури байгуулха ёһотой.

«Теплоприбор» заводто жэлэй үрэ дүнгөөр олон жэлдэ ажаллажа байгаа хүдэлмэришэдтэ дунда зэргын, нэгэ һарын салингай тэнтэй мүнгэн шан барюулагдана. Нарин сэмбын фабрикада энэ дүрим зарим тэды илгаатай. Хүдэлмэришэнэй жэл соо ажаллаһан бодото бүхы үдэрнүүд тоологдожо, бүхэли жэлэй ажалта үдэрнүүдтэ хубаагдана. Жэлэй туршада ехээр үбшэлөө һаа, али ондоо ямар нэгэ шалтаганаар гү, али ажалта үдэрнүүдые миин дэмы гээһэн байгаа һаань, бодото ажаллаһан үдэрнүүдэй зэргээр материальна урмашуулга үгтэдэг гуримтай. Иимэ дүрим хүдэлмэришэдые урмашуулна, хүн бүхэнэй хамтын һайн үрэ дүн туйлаха хэрэгтэ оруулһан туһа нэмэриень бодотоор элирүүлэн харуулна гэхээр.

Материальна урмашуулга хүмүүжүүлхы удха шанартай. Хамтын баялиг арьбадхаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан, даабаря үлүүлэн дүүргэдэг, һайн шанартай продукци бүтээдэг, материал, түүхэй эд гамтайгаар гаргашалдаг хүдэлмэришэд предприятиин бүхы үрэ дүн һайжаруулха гэжэ үнэн зүрхэнһөө оролдоно. Тиимэһээ иимэ хүдэлмэришэдэй абадаг мүнгэн шаншье бусад хүдэлмэришэдэй хүртэдэг шангһаа ехэ байха ёһотой юм.

Тиихэдэ гол түлэб мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдэй абадаг мүнгэн шан туһалбариин гү, али ондоо хүдэлмэришэдэй шангһаа илгаатай байха юм. Иимэ дүрим нарин сэмбын фабрикада, «Теплоприбор» заводто баталан абтанхай. Нарин сэмбын фабрикын гол мэргэжэлтэд—бүд нэхэгшэд эгээл дээдэ зэргын шанда хүртэдэг. Токарь, фрезеровщик, хэбшэд, үйлэдбэриин гол фондынуудые тодхон табигшад, заһабари хэгшэд гэхэ мэтэ гол мэргэжэлтэд гэжэ тус заводто тоологдоно. Тэдэнэр дунда зэргээр нэгэ һарын салингай 50—80 процентые шан болгон абана. Бусад хүдэлмэришэдэй шан 40—70 процентдэ хүрэдэг байха юм.

Материальна урмашуулга халаа ажахын шэнэ реформын нэгэ шухала зүйлынь болоно. Тиимэһээ тэрэниие зүбөөр, һайнаар хэрэглэхэ шухала. Предприятинуудай хамтын һайн үрэ дүн туйлахын тула хүн бүхэнэй оруулһан туһа нэмэри хараада абадаг байһаниинь һайшаалтай. Харин мүнөө баталагдаад баримталагдажа байһан зарим дүримые нарижуулан һайжаруулхаар гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ хүн бүхэнэй хамтын хэрэгтэ оруулһан туһа нэмэри нарин нягтаар шэнжэлхэ, зүбөөр тодорхойлхо хэрэгтэй. Тиихэдэ үнэн сэхэ, анхарал оролдолго, эдэбхи үүсхэл гарган ажалладаг хүдэлмэришэдые һайнаар урмашуулха гээшэ ехэ удха шанартай. Ажалай нормо ходо үлүүлэн дүүргэдэг, правительствын шагналда хүртэһэн, һайн ажалайнь түлөө баясхалан хүргөөд, ажалайнь дэбтэртэ бэшэһэн, Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн хүдэлмэришэдэй абаха мүнгэн шан бусад нүхэдэй абаха шангһаа зарим тэды дээшээ байхаар гэжэ һанагдана.

Ажалай, ниитын гурим эбдэгшэдэй мүнгэн шан абаха эрхыень хаһаха гээшэ ехэ зүб гэжэ тоологдоно. Дээрэ дурсагдаһан предприятинууд иимэ дүрим хэрэглэнэ. Журам эбдэһэн хүдэлмэришэд шанда хүртэхэгүй гэхэ гү, али бага шан абаха эрхэтэй.

Түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда ороһон предприятинуудай гүрэндөө оруулһан олзо доходой зарим хубинь материальна урмашуулгада зорюулагдана. Хэһэн бодото ажалай түлөө түлөөһэ үгэхэ социалис ёһо гурим бүри нарижуулан һайжаруулха, зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Үнгэрһэн жэлэй үрэ дүнгөөр «Теплоприбор» завод материальна урмашуулгын фондын 48,2 процентые, нарин сэмбын фабрика 47,8 процентые, «Электромашина» завод 29,5 процентые мүнгэн болгон хүдэлмэришэдтөө хубааһан байна. Тиихэдэ нарин сэмбын фабрика, «Теплоприбор» завод жэлэй туршада хүдэлмэришэдтөө бага мүнгэн шан үгөөд, жэлэй үрэ дүнгөөр ехэ мүнгэн шан болгон барюулаа.

Материальна урмашуулга хүмүүжүүлхы нүлөөтэй, үүргэтэй гэжэ үшөө дахин дабтан хэлэе. Шэнэ гуримда ороһон предприятинууд урмашуулга хэрэглэнэ. Байгша оной хоёрдохи хахадһаа, ерэхэ жэлэй эхинһээ промышленна бүхы предприятинууд үйлэдбэреэ шэнээр эмхидхэжэ эхилхэнь. Материальна урмашуулга тухай асуудал шэнээр табигдана, тиимэһээ тэрэниие шэнжэлхэ, тодорхойлхо шухала. Энэ асуудалай хүмүүжүүлхы удха шанартай байһан дээрэһээ тэрээндэ онсо анхаралтайгаар хандаха хэрэгтэй. Энэ асуудал зүбөөр шиидхэбэл, предприятинуудай экономико улам бэхижэхэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлхэ, ажалай болон үйлэдбэриин журам һайжарха юм. Материальна урмашуулга халаа хамтын үрэ дүн туйлаха хэрэгэй шухала зүйл мүн.

И. ДОНДУКОВА,
Ажалай научно-шэнжэлгын институдай Зүүн-Сибириин филиалай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Дагестанай поли дээрэһээ баян ургаса хүлеэгдэнэ. «Щуринсиий» совхоз республика дотороо бултанһаа түрүүлэн ургасаяа хуряажа эхилээ. Энэ хүдэлмэридэ ажахын эрхим механизаторнууд болон жолоошод хабаадана. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой түрүү механизатор Абулалиб Тавлуев. Үдэр бүри 40—45 гектарай ороохо таряа хуряана.

ТАСС-ай фото.

Белоруссиин ССР. Лукомльско нуурай эрьедэ республика доторхи эгээн томо Лукомльско ГРЭС баригдажа байнхай. Тэрэнэй түрүүшын шата ерэхэ жэл ашаглалгада оруулагдаха юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ГРЭС-эй барилга харуулагдана.

ТАСС-ай фото.

БАЙГАЛАЙ ЗАГАҺАШАД.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

ҺИИЛҮҮРШЭН, МҮНГЭШЭ ДАРХАН

Максим багахан ябахадаа үетэнтэеэ хамта Сүхэ голой эрьеэр наадаха дуратай һэн. Тэдэнэр эсэтэрээ уһанда шунгадаг, элһэн дээрэ игаан хэбтэдэг байгаа. Ямар нэгэн гоё шулуу Максим гэнтэ оложорхибол, тэрэнээ гайхангяар, һонирхонгёор үни удаан шэнжэлэн харадаг бэлэй. Шулуунууд, юундэшьеб, юрэ бусын шэнгеэр һанагдадаг һэн. Олон үнгөөр нарanай туяада һолонготон гэрэлтэдэг бэлэй. Шулуунуудаа бүри анхаралтайгаар харахадань, тэдэнь үльгэр домогой холын үзэгдэлые һануулхадал гэхэ.

Элдэб үнгын шулуунуудые ходо бэдэрдэг, хэрбээ оложорхибол, хизааргүйгөөр баярладаг байһан. Байгаалиин гайхамшаг бэлэгүүдые тэрэ ой модон сооһоо, мүшэрнүүдэй дундаһаа олодог болобо. Хүбүүн олоһон үндэһэнүүдээ болон мүшэрнүүдээ доһгорогоор мүлижэ, жэгтэй һайхан ангууд, шубууд, үльгэр домогой амитад болгон хубилгадаг бэлэй.

Хожомынь Максим Балсанович геологуудтай бэдэрэлгэдэ ябахадаа, өөрынгөө дуратай хэрэгые ёһотоор бэелүүлдэг болобо. Тэрэ геологуудай партида топограф болоһо, ой тайгаар ябажа эхилээ. Тойроод үндэр томо нарһад, хушанууд. Шэлбэһэнэй хоншуухан үнэр. Максим Балсанович сүлөөтэй сагтаа модо һиилэжэ, ямар нэгэн значок гү, али эмблемэ, сэсэг гү, али хүнэй дүрсэ бүтээдэг байгаа. Хэһэн юумэнүүдээ нүхэдтөө харуулхадань, тэдэнь ехэтэ һайхашаадаг һэн.

Хүнэй хуби заяае ямар нэгэн ушаралта ябадалтай холбожо, уридшалан шиидхэхэ сагшье байдаг гээшэ. Иимэ ушар Максим Балсановичта тохёолдоо. Тэрэ суута мүнгэшэ дархан Долгор Логиновада ошохо гэжэ нэгэтэ шиидэбэ. Тэрээнтэй уулзажа, ехээр хөөрэлдэбэ. Долгор хүгшэн Максимые үшөө дахин айлшалжа ерэхыень уряа һэн. Долгорто Максим ходо ошодог байгаа. Долгор Логинова Эрдынеевэй түрүүшын ёһотой багшань юм. Тэрэ Максимда мүнгэшэ дарханай нюусые мэдэжэ абахадань туһалха. Үнгэтэ металлай бүридэлэй нюусынь нээжэ үгөө. Мүн үхибүүдые уран зурагай һиилэлгэдэ һургаха эрилтэ табидаг һэн. Тэрэ эрилтэшье дүүргэхэб гэжэ Максим Долгор Логиновада үгэһэн үгэеэ бэелүүлээ.

Закаменскын пионернүүдэй байшангай кружогто ябагшадай хүдэлмэри тэрэнииe ехэтэ һонирхуулжа, анхаралыень татаба. Максим Балсанович Эрдынеев бусадай бүтээл тэсэмгэйгээр шэнжэлжэ, өөрынгөө бодото ажалда бүхы һайн талыень хэрэглэдэг. Мүнөө тэрэ эдир уран зураашадай, модо һиилэгшэдэй кружогые хүтэлнэ. Кружогто ябагшад модо һиилэхэ дуратай, энэ хэрэгэй ашагтай байһыень ойлгодог. Кружогто ябадаг 100 шахуу үхибүүд пионернүүдэй байшангай һурагшадай искусствын эстафетын конкурсдо илажа гараад, хоёрдохи шатын лауреадай нэрэ зэргэ абаха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулаа.

Максим Балсанович арадай мастернуудай бүтээһэн юумэндэ ехэл дуратай. Тиимэһээ Эрдынеевэй мастерской соо модоной элдэб үндэһэнүүд эндэшье, тэндэшье табигданхай. Нютагай элдэб модонуудһаа янза бүриин гоё һайхан дүрсэнүүд бии болоно, тэдэнь манай городто ойрын сагта нээгдэхэ музейе шэмэглэхэл. Багахан модон гайхамшагта сувенир болон хубилшадаг.

Энэ шадабаритай хүбүүн урлалгаяа гансашье модо һиилэлгээр дүүргэдэг бэшэ, мүн металлшье хэрэглэдэг. Модон мүнгэн хоёроор нэгэ юумэ хэхэдэнь, тон гоё болоно. Эрдынеев хууха дээрэ элдэб угалзануудые, зурагуудые шахажа гаргаха арга һанаа юм.

Бүтээл дээрэ мүнгэ гүйлгэхэ буряад арга сасуулашагүй гоё һайхан уран зурагай шадабари гээшэ. Максим Эрдынеев арадай мастернуудай шадабарие өөрынгөө һанаһан аргануудтай нэгэдхэн хэрэглэхэдээ ехэ амжалта түйлана. Бүри зохидоор, гоё һайханаар бүтээдэг болонхой.

Максим Балсановичай гэртэнь ороходо, нэн түрүүн модоор һиилэгдэһэн гоё зурагуудые, эхэнэрнүүдэй гоёолтонуудые гайхашаан харахат.

Мүнөө Максим Балсанович угаараа мүнгэшэ дарханай шадабаритай Даширима Цыденович Цыденовтэй сугтаа элдэб юумэнүүдые бүтээнэ. Тэдэнэр городто арадай шадабаританай мастерской нээхые хүсэнэ. Тэрэньшье зүб. Үни холын мэргэжэл минии хосорхо ёһогүй ха юм. Өөрынгөө хэрэгтэ дурлаха, ухаалан зохёохо, шэнэ юумые һанаашалха ябадал хүндэ хүшэрые мэдэдэггүй. Эгээл тиимэ хадаа М. Б. Эрдынеев байгаалиин гоё һайханиие, манай байдалай бодото талануудые зураглан харуулхые оролдоно. Тэрэ хүнэй гоёшоодог зүйлнүүдые арад зондоо бэлэглэхэеэ ядарадаг. Модонойшье, амигүй түмэрэйшье үзэгдэлэй ямар нэгэн түхэлтэй болоһо, зониие баясуулхын түлөө энэ нүхэр оролдоһоор.

С. ТАБДАЕВ.

Даша-Дэмбрэл ДУГАРОВ

АРЬЯШКА ГАЗАР ШААБА

Даша-Дэмбрэл Дугаровай «Хара булган» гэжэ повестине уншагшад һонирхон угтаһан юм. Мүнөө залуу уран зохёолшо «Дурна зүгэй һолонго» гэжэ шэнэ повесть бэшэжэ дүүргэбэ. Энэ зохёол соого Д-Д. Дугаров хүдөө ажахыда болоһон һүүлэй үеын хубилалтанууд тухай, малшад болон геологуудай ажабайдал тухай зураглана.

Мүнөө залуу зохёолшын шэнэ повестьһоо уншагшадтаа нэгэ бүлэгыень дурадхабабди.

Үдхэн бургааһан дундаһаа гэнтэ гаража ерэһэн хүүхэн сошонгёор дуугараад зогсошобо. Хүдэр тэгшэ, хүрилшэһэн бэетэй, түрнигүй үмдэтэй хүбүүн Химнын эгээ эрье дээрэ саашаа хараад зогсожо байгаа. Тэрэнэй гарнуудаа урагшань хаян, сээл руу һүрэшэхэдэ, басаганай шарайһаа мэгдэһэнэй, эшэһэнэй тэмдэг гансата арилжа, гэнтэ юушьеб һанаандаа оруулан энеэбхилээд, эрье тээшэ бушуухан ошоно.

Тогоошо ойро зуура тамараад, уһанһаа гараха гэжэ ябатараа, эрье дээрэ шогтойхоноор миһэрэн байгша басагые харажархин сасуу бахардангяар энеэгээд, гүнзэгыдэ гүйжэ орошобо.

— Ой, Гоша, яажашье дайралдаа хүмши даа. Баһал намда гасаалуулжа зобохошни... — гэжэ байгаад Таня хүхюутэй хонгёогоор энеэнэ.— Буга унагаагаад байхадаш айлгаа һэм, харин мүнөө нюсэгэлөөд байһаар баригдашабаш...

— Шараа нюсэгэн бэшэ ха юмбиб, хамаагүй эрьедэ гарахаб.

— Нюсэгөөр шахууш, нюураа хаанаа хээд минии урдаһаа гаража ерэхэбши!?

— А, ши, ямар нюураараа хараад байха хүмши? - гэжэ Тогоошо түрүүшээр зүгөөргүй мэгдэшэһэн аад, гэнтэ зоригжон асууба.

— Намда юун хамааб, хараад байхаб. Хубсаһыешни бултыень нюужархёоб.

— Нээрээ гү?

— Нээрээ, нюугааб. Яабаш олохогүйш!

Хүйтэн уһан соо байхын аргагүй болоно хэбэртэй. Тогоошо үргэеэ хабжагануулан пэшэрбэ:

— Ү-ү тэты, бээрэшэбэлби. Таня, үмдыем асарыш даа...

Таня мэхэтэй янза үзүүлэн:

— Тиигээ һаа намда үгэеэ үг... — гэбэ.

— Юун гээд?

— Мүнөө үдэшэ намтай сэнгэхэб гэжэ,—Таня аляадан хэлэбэшье, энээнһээ нэгэ бага эшэжэ нюураа улайлгажархёо һэн.

Тогоошо байжа ядан:

— Тангариглаnаб... Гансал түргэлэ... Ү-ү т-тэты!

— Зай, тиигэбэл хубсала, хубсаһаншни байрадаа. Би буруу хараад байһууб...

Хүбүүн уһа палшагануулан эрьедэ гараад, хубсаһан тээшээ гүйшэбэ. Таня Химнын гол дээгүүр аладые хаймадан хаража зогсохо зуураа, аргаашагаар дуу дуулана.

— Одоо хүниие тамалжа шададаг лэ басаган байнаш. Яһамни янгинаа, наһан соогоо мартахагүй хаб даа,—гэжэ үдхэн бургааһанай саана хубсалжа байһан Тогоошо хэлэнэ.

— Үшөө нэгэ хэды зобоохо юм аад, хүйтэ абашуужа гэжэ айгааб,—гээд Таня нөөхил бодолоо дуунтаяа үргэлжэлүүлнэ.

— Юунэй түлөө намайе ингэжэ хэһээнэбши?

Басаган бургааһанай саанаһаа гаража ерэһэн Тогоошо тээшэ эрьежэ, энеэн һагад:

— Хээрэ гансаарыем орхиһонишни, намһаа ходо зайсадагайш түлөө, ойлгосотой гү? - гэжэ долгисоһон хоолойгоор хэлэбэ.

— Теэд хэһээлгэшни ингээд дүүрээ юм гү?..

— Хаража үзэхэбди: үгэдөө хэр хүрэгшэ аабши.

— Арьяшка жүтөөрхүүжэ гэжэ айнаб...

— Тэрээндэ огто хамаагүй. Һалажа үгэнгүй хашараана...

Таня Тогоошо хоёр шугыпаа гараад, шулуутай үбэрөөр ташажа ябанад. Уһа шабартай шугын баруун ташаланда орьёл шулуунай эрмэг дээрэ Таня хүнгэхэнөөр һүрэн гараад. Химнын уужам голые, нэлэнхы ойто хүхэ хадануудые шэртэжэ:

«Сибириин гүнзэгы уурхай соо»
Сэдьхэлдээ омогтой тэсэгты... гээд долгисоһон хоолойгоор уншажа оробо.

Гээгдэжэ ябаһан Тогоошо басаганһаа арбаад алхам холохоно зогсоно. Шара ногоон бамбагар шэрдэг-хүбхэн дундаһаа бултайһан томо шулуунай багахан хабтагай дээрэ хүсэл бодолой даляар дэбиһэндэл, басаганай зогсожо байхыень хүбүүн юрэ бусын үзэгдэл хараһандал гайхаһаншье, һайхашааһаншье, үшөө сэдьхэлээшье хүдэлһэн шэнгеэр нюдэеэ сабшалуулан зогсожо байгаа һэн. Мүнөө басаган энэ барагар шэрүүн дайдын амиды сэсэг мэтэ үзэгдэхэдэл гэнэ. Сагаан кедэнүүдынь, сэнхир шароварынь, хүрин гадартай нимгэн хүүртигынь, хонгорхон шарайнь энэ оршондо онсо илгаран харагдана.

Таня уншажа дүүргээд, Тогоошо тээшэ эрьежэ:

— Һанана гүш, хэн хэдтээ бэшээ һэм?—гэжэ асууна.

— Пушкин декабристнарта.

— Эндэ ерэһэнһээ хойшо эдэ мүрнүүдые ходо һанаандаа оруулагшаб.

— Тиихэдээ сүлэлгын хүн шэнги өөрыгөө һанажа ябадаг хүн ха юмши.

— Зүрхэнэйнгөө уряагаар ерэһэн аад гү? Ши намайе ойлгоногүйш даа. Мүнөө үеынхидтэ зорюулагдаагүй, зарим үгэнүүдынь бидэндэ хамаатай бэшэшье һаань, эдэ мүрнүүдые һанахадаа, зоригжол, хүсэ абаһан шэнги болодогби.

Тогоошо хүдэлэнгүй, халта энеэбхилэн зогсоно. Таня шулуун дээрэһээ һүрэжэ буугаад:

— Юундэ ойртохоһоо айһан юм шэнги байшоо хүмши, ерыш наашаа! — гэжэ зэмэлхэшүү илдамханаар үгэлэн миһэрнэ.

— Аймаар басаган байнаш,— гэжэ Тогоошо аягүйрхэнгеэр энеэбхилэд гэһээр ойртожо ерэнэ.

— Хэлэлши, яахадам айнаш? — гэжэ Таня үлэ мэдэг мэгдэһэншүүгээр нюдэеэ сабшалуулба.

— Хээрэ гасаалуулһаар хашаршооб... Тиигээд лэ айнаб.

— Баабгайһаа айдаггүй зүрхэтэй ангуушан аад, басагадта гасаалуулжа байха гэжэ...

— Басагадтай уулзанхаар баабгайтай гардалсабал намда дээрэ.

— Үнэхөөрөө зэрлигшэһэн хүбүүнши. Шамайе городто абаашажа байлгаха хэрэгтэй.

— Би хүдөө тээшээ зугадахаб.

— Юрэдөөл һонин хүбүүн байнаш. Түрүүлээд яба, эрэ хүн ха юмши,—гээд Таня Тогоошые урдаа түлхижэ оруулба. Хүбүүн рюкзагайнгаа оёортохи кружка, үшөө юушьеб нэрьюулэн, эрмэг шулуун дээрэһээ һүрэжэ буугаад саашаа алхахадань, Таня хойноһоонь дуудаба:

— Гоша, туһалыш!

Шулуун дээрэһээ һүрэхэеэ айһан хэбэр үзүүлэн, басаган тэндээл зогсожо байба. Тогоошо гэдэргээ бусажа:

— Зорёолхоошье һаашни арсаха аргамгүй,—гээд гараа һарбайба.

Таня үрөөһэн гараа Тогоошодо үгөөд һүрэжэ буушаба. Тэрэ зорёолһоншуугаар.

— Ой, Гоша, шамтай суг ябахада ямар һайм даа!—гэбэ.

Тогоошо эрьежэшье харангүй саашаа гэшхэлнэ:

— Һүрхэйхэн аляа басагамши даа.

— А, тиимэ гүб?!—гээд Таня хэды харайгаад, хүбүүнэй арада ерэбэ. Эй, хүбүүн, зогсолши!

Тогоошын зогсоод эрьехэ гэхэдэ:

— Гэдэргээ бү хара, шагна!—гэжэ шоглон захираад, энеэбхилжэ байба.

— Дуулажа байнаб,—гэнэ Тогоошо.

— Намайе шашамхайш гэнэ гүш? - гэжэ басаган зорёолон асууна.

— Яагааб?

— Саашаа хараад шагнажа бай:
Хэрбээ ши хэтымни нүхэр
һаашни
Ондоо заяан намда хэрэггүй.
Ши— сагаан бүргэдш, би—тугад
шубуунби,

Абыш намай, садажа ханыш!— гэжэ уншаад:—мүнөө нам тээшэ хара,—гэбэ.

Тогоошо эрьежэ:

— Хэнэй шүлэг уншабаш?—гэжэ һанаа амар асууна.

— Энээн тушаа юу хэлэхэбши?

— Өөрөө зохёогоо һаа, бэлигтэйлши!

— Үгы, Казахай литер... классик Абай гэжэ дуул... гүш?

— Үгы.

— Тэрэнэй шүлэг юм. Да... шаагүйл байхаб. Гоша,— гэ... ган нюдэеэ ошотуулан, шог... энеэгээ һэн.

— Би Гоша бэшэб, ... юушье дуулаагүйб,—гээд Т... саашаа ябаадхиба.

— Үгы, би томоотой ... Тогоошодо хэлэнэб.

— Тиигээ һаа...—гэжэ ... шын үгэеэ таһалдуулхада:

— Шүлэгөөршье ха... даа,—гэнэ Таня.

— Юун гэжэ харюусахаб...

— Юуншье гэжэ даа.

— Шам шэнги олон шүл... дэхэгүйлби.

— Бү зугада, хүлеэтыш, ... шо.

Тогоошо эрьежэ зогсобо...

— Бушуу ябыш теэд.

— Ши хүнэй хүсэхын ... гөөр ябанаш. Али юрэдөө ... хаял һанаашална гүш?

Захадань ерэжэ зогсоһо... ниин шарайе Тогоошо аг... ра дуугай ажаглан сэхэ ... Тиихэдээ хүбүүнэй нюурта... халшье, һайшаалшье, һонир... үгы, басаганай шэнжэ янз... жа ядаһан хэбэртэй байба. ... нэй харасада һэжэгшье, ш... үгы.

— Юундэ иимээр... ним... рашоод байгаа хүмши?—г... саган хүхюун шогтой ... хобхо татан, нюуртаа үбшэ... жэ үзүүлэн, уйдаһандал ... гаа харашаба. Тиигээд хүбүү... расаһаа зайсан хажуу тээ... ража:

— Юундэ байнаш, ябы... бэ.

Басаганай нюдэнэй лаб ... шоод байһые тааһан Тогоо... рээн тээшэ дутуу алхаад з...

— Таня, шамда муу ю... гүй, хэлээгүй аабзаб?—гэжэ ... шьеб юумэндэ зэмэтэйгээ ... һэндэл ядан, асуугаа һэн.

Таня бүри саашаа эрье... хэлдеэд:

— Ябажа бай, би хойн... ни ошохоб.—гэбэ.

— Намда бү гомдыш да... жэ Тогоошо зүрхэсэнгеэр ... дуугарба.

— Би гомдоногүй ха ю...

— Ябая, Таня,—гээд Т... баруун урдаһаа бүрхэжэ ... харахадаа—аадар орохонь, ... дажа отогто хүрэе,—гэнэ. Т... тэрэ хүбхэн дундуурхи анга... гөөр саашалба.

Тээ холохоно ошоод ... харахадань, Таня зааха ... ерээд, табхар шулуун дээр... шьеб тухай бодолготошоһон... тай уруугаа харан һуугаа... Тогоошо дуудаба. Таня то... үндылгэжэ:

— Яба, би гансаараа ошу...—гэхэнь дуулдаба.

(Үргэлжэлэлынь хожо... номерто)

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · ХИЛЫН ГААНАҺАА · РАДИО

ЯПОНОЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦК-гай ПЛЕНУМ

ТОКИО. (ТАСС). «Акахата» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, июлиин 29-дэ Японой Коммунис партиин Центральна Комитедэй долоодохи пленум нээгдээ. «Японой парламентын дээдэ палатада һунгалта болоһоной дүнгүүд, манай партиин түрүүшын ээлжээнэй зорилгонууд» гэһэн асуудалаар Японой Коммунис партиин ЦК-гай Президиумэй элидхэл КПЯ-гай ЦК-гай Генеральна секретарь Кэндзи Миямото хэһэн байна. КПЯ-гай ЦК-гай пленум энэ элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ эхилэн оробо.

Америкын солдадууд Канадада хоргодоно

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Вьетнамда дайлалдахаһаа арсаһан Америкын солдадууд гансахан Швецидэ бэшэ, мүн Канададашье бэеэ далдалан хоргодоно.

«Вашингтон ивнинг Стар» гэжэ газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Америкын армиһаа тэрьедэжэ, Канадада бэеэ далдалһан сэрэгэйхидэй тоонь 1000 шахуу хүн болохо юм. Мүн тэрэ газетын бэшэһээр хадаа, Канадын хоёр эмхи зургаан Америкын бодхуул сэрэгэйхид тухай оролдолго гаргажа, тэдэниие эронойнгоо олон ондоо хото городуудта байрлуулна.

Хорото аашаяа үргэлжэлүүлһээр

БЕЙРУТ. (ТАСС). Амманһаа абтаһан мэдээсэлэй ёһоор, Израилиин сэрэгэйхид Иорданида эсэргүү хорото ябуулгаяа үргэлжүүлһээр зандаа. Тивериадтска нуурһаа урагшаа 13 километр газарта оршодог Аль-Маншиин райондохи иордан сэрэгүүдэй байрые Израилиин сэрэгүүд буудаа гээд Иорданиин сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

Иорданиин сэрэгүүд дайсадай урдаһаа буудажа ороо. 20 минута соо үргэлжэлһэн буудалдаанай үедэ Иорданиин сэрэгүүд гээлтэ хоролтодо ороогүй.

Урда АфриКын Коммунис партиин ЦК-гай мэдүүлгэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Чехословакидахи байдал тухай Урда Африкын Коммунис партиин Центральна Комитет мэдүүлгэ тунхаглажа, тус орондо боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тушаа ехээр һанаагаа зобонги байһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Партийна хүтэлбэриин талаар албан хойрог хазагайруулгые, экономическа алдуу эндүүе, мүн буруу арга методые залан заһахын тула шухала хэмжээ абаха тушаа ахадүү Чехословакиин Коммунис партиие хүтэлдэг нүхэдэй эрхэтэй байһыень дүүрэн хүндэлнэбди гээд мэдүүлгэ соонь хэлэгдэнэ. Бидэнэй хараад үзэхэдэ, тиимэ хэмжээнүүдые үни хада абаха хэрэгтэй байгаа бшуу. Тиигэбэл ЧССР дотор, бүхы социалис оронууд дотор социализм бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһа хүргэхэ бэлэй. Революционно һэримжэеэ мохоо болгоһониие, коммунистнуудай дундахи нэгэдэл һуларжа, буруугаар ойлгогдодог болоһониие һамбаашалан, дайсан харша этэгээдүүд хүдэлмэришэн ангиин засаг түрын гол хараа шэглэлдэ добтолго хэжэ ороо.

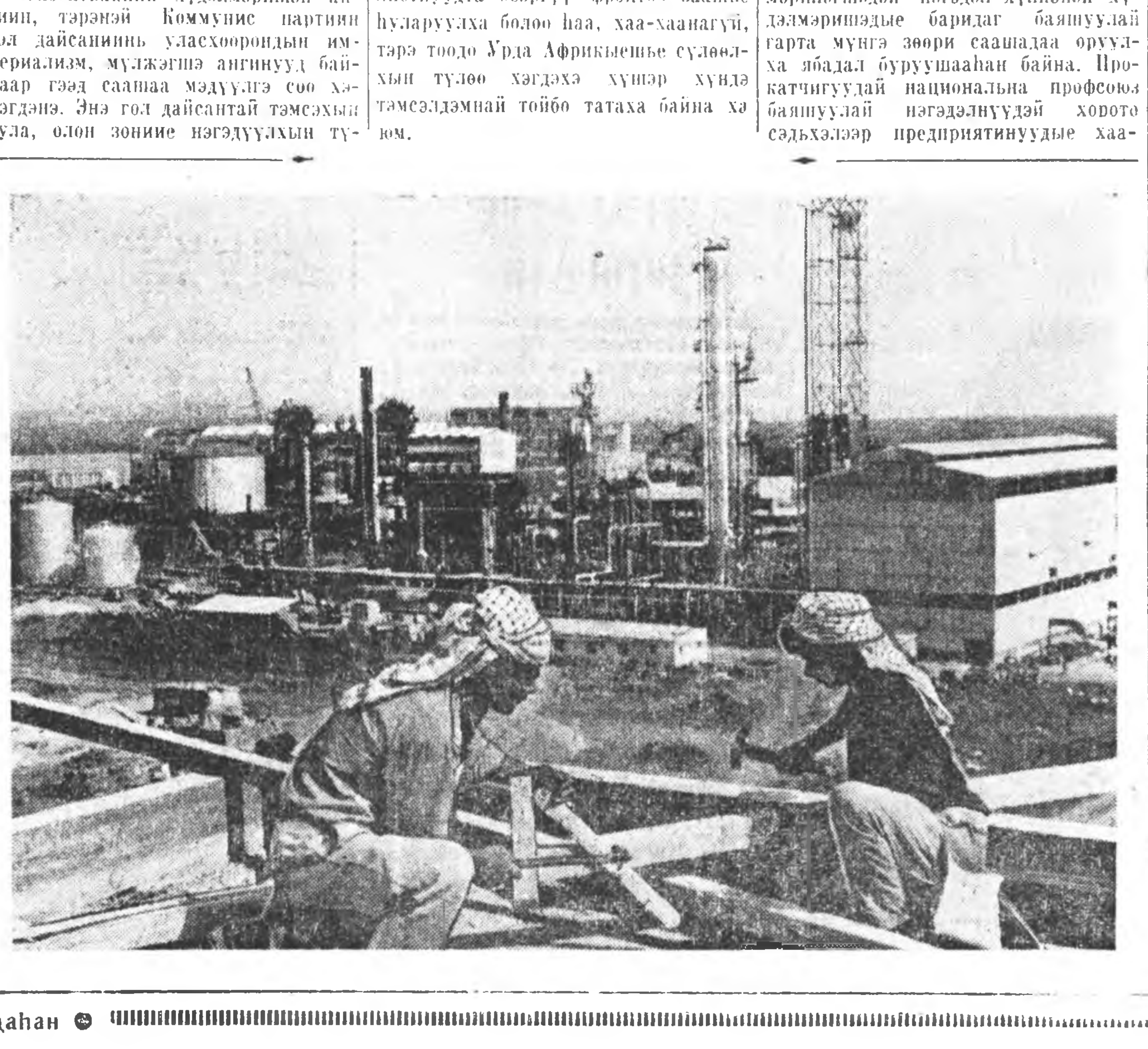
Тиигээд мүлжэгшэ ангинуудай хог богуудта түшэглэһэн, социализмда харша хара һанаатай хүнүүдэй зүгһөө улам ехэ аюул тохёолдоһон байна. Дайсан этэгээдүүд социалис Чехословакиин түйлалтануудые усадхаха зорилгоор эртээнһээ түсэблэгдэһэн контрреволюционно кампани ябуулжа, социалис найрамдалта бүхы гүрэнүүдтэ аюул ушаруулжа байнхай.

Чехословакидахи социализмын ерээдүйн байдал гансахан энэ ороной арад зондо бэшэ, мүн бүхы социалис оронуудта, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ хабаадаха байна гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Иимэрхүү үйлэ хэрэгүүдэй үзэгдэжэ байһан дээрэһээ Советскэ Союзай, бусад хүршэ социалис гүрэнүүдэй ударидагшадай һанаагаа зобожо байһые бидэ хүсэд ойлгонобди. Советскэ Союз Чехословакидахи «демократизацилгые» буруушаажа, тус ороной дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархаха аюул ушаруулна гэхэ һанаатай үгэнүүдэй гарадагынь тон буруу. Харин Советскэ Союзай Коммунис партиин, мүн Варшавска договорто хабаатай ондоошье гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд чех, словак ажалшадай социалис түйлалтануудые хамгаалха хэрэгтэ туһаламжа үзүүлхэ байһанаа дурадхажа, интернационализмын хэрэгтэ хубитаяа оруулһан, өөһэдынгөө харюусалгые элирхэйлһэн байгаа бшуу.

Чехословакиин хүдэлмэришэн ангиин, тэрэнэй Коммунис партиин гол дайсаниинь уласхоорондын империализм, мүлжэгшэ ангинууд байһаар гээд саашаа мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Энэ гол дайсантай тэмсэхын тула, олон зониие нэгэдүүлхын түлөө, парти ба хүдэлмэришэн ангиие нягтаруулан жагсаахын түлөө пропаганда болон информациин талаар партийна хүтэлбэриие батадхаха зорилгоор орон доторхи, мүн хилын саанахишье хархис хара этэгээдүүдтэй тэмсэхын тула арга боломжонуудаа бүхыдэнь элсүүлэн гүлидхахыень хани нүхэдөө—Чехословакиин коммунистнуудые уряалнабди.

Чехословакиин ерээдүйн байдал гансахан Европын бэшэ, мүн бүхы дэлхэйн империалистнуудта дурагүй түрүү үзэлтэнэй һанаае зобооно гэжэ Урда Африкын коммунистнууд, бидэнэр мэдүүлнэбди. Урда Африкадахи хэсүү бэрхэ байдал дээрэһээ бидэнэй ойлгоһоной ёһоор, империалистнуудта эсэргүү фронтоо заашье һуларуулха болоо һаа, хаа-хаанагүй, тэрэ тоодо Урда Африкыешье сүлөөлхын түлөө хэгдэхэ хүшэр хүндэ тэмсэлдэмнай тойбо татаха байна ха юм.

Сириин Арабуудай Республика. Хомс городто азотно үтэгжүүлгын томо завод баригдажа байна. Тэрэнэй проект Советскэ Союзда зохёогдоһон юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заводой барилга харуулагдана.

АПН-эй фото.

БКТ-гэй 100 жэлэй ойн конгрессэй урда тээ...

ЛОНДОН. (ТАСС). БКТ-гэй (Британиин тред-юнионуудай конгресс) 100-дахи конгрессэй зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаха резолюцинууд соогоо хүдэлмэришэн зондо харша правительствын экономическа политикые Англиин профсоюзууд эрид шууд буруушаана. Энэ конгресс сентябриин 2-то Блэкпулада нээгдэхэ юм. Тиихэдээ заншал болоһоной ёһоор, БКТ-дэ оролсодог зарим профсоюзна организацинуудай зүгһөө тэрэнэй үзэмжэдэ табигдаһан резолюцинуудые зүбшэн хэлсэхэ болоно. Резолюцинууд соо табигдаһан зүйлнүүд дээрэһээшье харахада, Великобританиин хүдэлмэришэн ангиин сэдьхэл хүдэлгэжэ байһан асуудалнууд эли тодо болоҗо үгэнэ.

Салин хүлһэ бага зандань байлгаха гэһэн правительственна политикые Англиин 3,5 миллион хүдэлмэришэдэй нэгэдэдэг элдэб профсоюзуудай резолюцинууд соо эрид шууд шүүмжэлһэн байха юм. Научна, захиргаанай-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэдэл хүлһэнэй хүдэлмэришэдые баридаг баяшуулай гарта мүнгэ зөөри саашадаа оруулха ябадал буруушааһан байна. Прокатчигуудай национальна профсоюз баяшуулай нэгэдэлнүүдэй хорото сэдьхэлээр предприятинуудые хааха, хүдэлмэригүй болгохо ябадалда эсэс табихыень эрибэ. Хэдэн олон резолюцинууд соо профсоюзуудай эдлэхэ эрхэ үргэдхэхэ тухай эрилтэнүүд табигданхай.

Дотоодын экономическа асуудалнуудта хабаатай резолюцинуудай хажуугаар, мүн гадаадын политическэ асуудалнууд тушаа резолюцинууд конгрессдэ хабаадагшадай үзэмжэдэ табигдаха юм.

Вьетнамдахи дайе болюулхын тула зорюулһан уусхал гар... правительстваяа уряалһан зү... химигүүдэй профсоюзай рез... соо бэшэгдэнхэй.

Горнягуудай национальна ... союз өөрынгөө гаргаһан рез... соо Грецидэ демократи һ... түлөө, Грециин түрмэдэ хааг... божо байһан профсоюзна, пол... скэ ажал ябуулагшадые сүл... түлөө кампани дэмжэхыень ур...

Фон Хассель Африка ошобо

БОНН. (ТАСС). Баряанда байлгагдаһан хүнүүдэй хэрэг эрхилхэ министр Фон Хассель Африкын хэдэ хэдэн оронуудай политическэ ажал ябуулагшадтай хэлсээ хэхын тула Африка ошохоёо ниидэбэ. Тиихэдээ Танзани, Руанда, Кени ошохо һанаатай.

Фон Хасселиин мүнөө тэндэ ошоошонь Зүүн Африкада политическэ нүлөөгөө улам ехээр халдааха гэһэн ФРГ-гэй һанаашалгатай холбоотой байһаниинь мэдээ... оронуудта Англиин нүлөөнэй ... һые һамбаашалан, Америкын ... түхэлэй колониалистнуудай ... гаар, мүн баруун германии... тэндэ бүхэ һуури эзэлхэ һана...

Жэшээнь, Руандада Бонной ... станци бариһан ушар эгээл н... рилготой байна. Тэрэнь Бонн... һатай пропаганда Зүүн Аф... ябуулжа байха юм гэжэ Б... Германида тоолодог юм.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Модо бэлэдхэлэй техникые түйсэдөөр хэрэглэхэ» гэһэн түрүү бэшэг. Таряа хураалгада бэлэдхэлгын асуудалаар материалнууд. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: республикын хүдөө ажахын министр Л. Власовай статья. Г. Шелковниковой репортаж. «Табан жэлэй түрүүшүүл» гаршаг доро фото-зурагууд.

Гурбадахи хуудаһанда: дуу... гуули дүүргэгшэдтэ зорюулһан ... Петровой статья. Бүхэдэлхэйн ... фестивалиин материалнууд. ... саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүү...

Дүрбэдэхи хуудаһанда: М. ...товэй повестьһоо абтаһан бүл... таг нютагай һонин. Соносхол...

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Манай адрес, телефонуу...

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленина. 35. Телефоны: редактора—54-..., приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62. ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—6..., отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-..., 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности строительства—61-35, советского строительства и быта—69-..., культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, ...формации—34-05, общественная приёмная—56-62, машин. бюро 57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ типография Управления по печати при С... вета Министров БурАССР

Н 01738. Зак. № 802.